

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
EMBASSY OF GREECE IN BUCHAREST
OFFICE FOR ECONOMIC AND COMMERCIAL AFFAIRS
Bd. Pache Protopopescu 1-3, Sector 2, 021403 Bucharest, Romania
Tel: 004 021 210 07 48, 021 211 57 24 Fax: 004 021 211 98 93
E-mail: ecocom-bucharest@mfa.gr Website: www.agora.mfa.gr

ΑΓΟΡΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

*Υπεύθυνος Έκδοσης: Αριστοτέλης Ξενάκης -Γενικός Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Έρευνα – Σύνταξη – Επεξεργασία δεδομένων: Ανδρονίκη Λιακοπούλου, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄
Έρευνα –Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων: Βασιλική Κρεάνγκα- Παπαστεργίου, Επιστ. Συνεργάτις,
Παναγιώτης Πολίτης Λάμπρου, Νικολέτα Χατζή, φοιτητές Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, που
πραγματοποίησαν πρακτική άσκηση στο Γρ. ΟΕΥ Βουκουρεστίου κατά τους μήνες Ιούλιο & Αύγουστο 2019*

Βουκουρέστι, Σεπτέμβριος 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A. Παρουσίαση κλάδου	3
1. Περιγραφή κλάδου - Γενικά χαρακτηριστικά	3
2. Ιστορική Αναδρομή	3
ΠΙΝΑΚΑΣ I. Αποτύπωση ληφθέντων μέτρων για εγγειοβελτιωτικούς σκοπούς.....	4
3. Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου/ προϊόντος στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας	4
B. Προσφορά	5
1. Παραγωγή	5
2. Εξέλιξη παραγωγής.....	5
ΠΙΝΑΚΑΣ II. Εξέλιξη παραγωγής οπωροκηπευτικών την τελευταία δεκαετία (χιλ. τόνοι).....	6
ΠΙΝΑΚΑΣ III. Εξέλιξη παραγωγής οπωροκηπευτικών την τελευταία δεκαετία – Ανάλυση ανά είδος (χιλ. τόνοι).....	6
ΠΙΝΑΚΑΣ IV. Εξέλιξη παραγωγής φρούτων την τελευταία δεκαετία	7
ΠΙΝΑΚΑΣ V. Εξέλιξη παραγωγής σημαντικότερων φρούτων την τελευταία δεκαετία - Ανάλυση ανά είδος.....	7
3. Παραγωγική δυναμικότητα του κλάδου	7
4. Προοπτικές στην εξέλιξη της προσφοράς.....	7
5. Ρουμανικές εξαγωγές αγροτικών προϊόντων	7
ΠΙΝΑΚΑΣ VI. Συνολικές εξαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας για τα έτη 2016, 2017, 2018	8
Πίνακας VII. Σημαντικότεροι εξαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας για αγροτικά προϊόντα κατά τα έτη 2017 – 2018.....	9
Γ. Ζήτηση	10
1. Εισαγωγές Αγροτικών Προϊόντων	10
ΠΙΝΑΚΑΣ VIII. Συνολικές εισαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας για τα έτη 2016, 2017, 2018	10
2. Παράγοντες επηρεασμού της αγοραστικής συμπεριφοράς	11
3. Δίκτυα Διανομής Τροφίμων και Αγροτικών Προϊόντων.....	13
ΠΙΝΑΚΑΣ IX. Αριθμός καταστημάτων για τα έτη 2016, 2017, 2018 των μεγαλύτερων επιχειρήσεων λιανικής πώλησης στην αγορά τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας.....	13
4. Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης.....	14
Δ. Διμερές Εμπόριο – Σημαντικότεροι κλάδοι	14
ΠΙΝΑΚΑΣ X. Συνολικές εισαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας από την Ελλάδα για την τριετία 2016-2018.....	15
ΠΙΝΑΚΑΣ XII. Εξαγωγές καρπών και φρούτων βρώσιμων από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	17
ΠΙΝΑΚΑΣ XIII. Εξαγωγές λαχανικών από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018.....	19

ΠΙΝΑΚΑΣ XIV. Τιμές πώλησης φρούτων και λαχανικών στη ρουμανική αγορά.....	20
ΠΙΝΑΚΑΣ XV. Εξαγωγές δημητριακών από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018.....	21
ΠΙΝΑΚΑΣ XVI. Εξαγωγές παρασκευασμάτων λαχανικών, καρπών και φρούτων από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	21
ΠΙΝΑΚΑΣ XVII. Εξαγωγές παρασκευασμάτων διατροφής από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	22
ΠΙΝΑΚΑΣ XVIII. Εξαγωγές ποτών, αλκοολούχων υγρών και ξιδιού από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	23
Γαλακτοκομικά προϊόντα.....	24
ΠΙΝΑΚΑΣ XIX. Εξαγωγές γάλακτος και προϊόντων γαλακτοκομίας από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	25
Αλιευτικά προϊόντα.....	25
ΠΙΝΑΚΑΣ XX. Εξαγωγές σε ψάρια και μαλακόστρακα από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018	26
E. Ανταγωνισμός.....	27
ΠΙΝΑΚΑΣ XXI. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018.....	27
Τμήμα Ο - Τρόφιμα και ζώντα ζώα	27
ΠΙΝΑΚΑΣ XXII. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018	28
Τμήμα 1 - Ποτά και καπνά.....	28
ΠΙΝΑΚΑΣ XXIII. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018.....	28
Τμήμα 4 - Ζωικά και φυτικά έλαια, λίπη και κεριά	28
ΠΙΝΑΚΑΣ XXIV. Κατάταξη σημαντικότερων ρουμανικών εταιριών βάσει κύκλου εργασιών το 2016.....	29
ΣΤ. Θεσμικό πλαίσιο.....	30
1. Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου	30
Σήμανση προϊόντων.....	30
Σχετικές Διμερείς Συμφωνίες.....	31
2. Επίδραση θεσμικού πλαισίου στην αύξηση της παραγωγής και στον ανταγωνισμό	32
Z. Συμπεράσματα.....	33
1. Παρατηρήσεις.....	33
Η. Χρήσιμες Διευθύνσεις.....	36
ΠΙΝΑΚΑΣ XXV. Αναγνωρισμένες Ενώσεις Παραγωγών Αγροτικών Προϊόντων.....	36
ΠΙΝΑΚΑΣ XXVI. Σημαντικοί εισαγωγείς και διανομείς τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανική αγορά	38
ΠΙΝΑΚΑΣ XXVII. Ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεις εισαγωγής και διανομής τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανία.....	38
ΠΙΝΑΚΑΣ XXVIII. Σημαντικότεροι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων	39

A. Παρουσίαση κλάδου

1. Περιγραφή κλάδου - Γενικά χαρακτηριστικά

Η Ρουμανία είναι παραδοσιακά αγροτοπαραγωγική χώρα. Το 66% περίπου της συνολικής έκτασης της Ρουμανίας¹ (157.000τ.χμ περίπου εκ συνόλου 238.391 τ. χλμ.), αποτελεί καλλιεργήσιμη γη. Στις εκτάσεις αυτές ζει και εργάζεται το 46% του πληθυσμού της χώρας.

Κυριότερα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα της Ρουμανίας είναι το σιτάρι και το καλαμπόκι. Χαρακτηριστικά αναφέρεται πως η παραγωγή σιτηρών ξεπέρασε τους 31 εκατ. τόνους το 2018 (το 2017 ήταν 27 εκατ. τόνους), σημειώνοντας ιστορικό υψηλό, ενώ και η παραγωγή καλαμποκιού άγγιξε τα 19 εκατ. τόνους (το 2017 ήταν 14,5 εκατ. τόνους), καταγράφοντας ρεκόρ για τη χώρα και τοποθετώντας τη Ρουμανία στην πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες – παραγωγούς καλαμποκιού της ΕΕ, αφήνοντας πίσω και τη Γαλλία, στην οποία παρήχθησαν 12,6 εκατ. τόνοι τη χρονιά που μας πέρασε. Στην παραγωγή σιταριού, η Ρουμανία κατέχει την 4^η θέση, με παραγωγή 10,27 εκατ. τόνων. Άλλα αγροτικά προϊόντα που παράγει η Ρουμανία είναι οι πατάτες και τα ηλιοτρόπια. Παράλληλα, ανάπτυξη παρουσιάζει και ο τομέας της κτηνοτροφίας.

Υπολογίζεται πως σήμερα στη Ρουμανία λειτουργούν 12.727 μονάδες στον τομέα γεωργικής καλλιέργειας, με συνεισφορά 64% επί της συνολικής αγροτικής παραγωγής.

Οι περισσότερες εταιρίες δραστηριοποιούνται στις περιοχές Timis (με συνολικό επενδεδυμένο κεφάλαιο 0,61 δισ. ευρώ), Calarasi (0,55 δισ. ευρώ), Constanta (0,43 δισ. ευρώ), Buzau (0,27 δισ. ευρώ) και Satu Mare (0,27 δισ. ευρώ).

2. Ιστορική Αναδρομή

Η Ρουμανία αποτελεί διαχρονικά χώρα παραγωγής καλαμποκιού και σιταριού. Οι χειρότερες χρονιές των τελευταίων 80 χρόνων στην αγροτική παραγωγή ήταν το 1940 και το 2007 λόγω της τρομερής ξηρασίας που κατέστρεψε το 60% της σοδειάς.

Χαρακτηριστικό των αγροτικών περιοχών της Ρουμανίας υπήρξε ο κατακερματισμός των γαιών. Το 1921 ξεκίνησε η πρώτη μεγάλη αγροτική μεταρρύθμιση, η οποία ολοκληρώθηκε το 1948 και προέβλεπε αναδιανομή των αγροκτημάτων από τους μεγάλους γαιοκτήμονες στους χωρικούς που ζούσαν στις αγροτικές περιοχές. Το 1949 το κομμουνιστικό καθεστώς προέβη στην κollectιβοποίηση των αγροτεμαχίων, η οποία ολοκληρώθηκε το 1962. Το 1989, με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, έγιναν προσπάθειες να επανέλθει η γη στους νόμιμους κατόχους της, όμως δημιουργήθηκαν αρκετά προβλήματα στην αποσαφήνιση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος, καθώς, με την πάροδο του χρόνου και τις πληθυσμιακές αλλαγές είχαν αλλάξει τα άτομα που νέμονταν τις γαίες. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, τόσο κατά τη δεκαετία του 1990 (αν και υπήρξαν χρονιές με πολύ καλή παραγωγή), όσο και του 2000, λόγω ασάφειας ιδιοκτησιακού καθεστώτος και ανεπάρκειας υποδομών (απαρχαιωμένο αρδευτικό σύστημα), η απόδοση της παραγωγής ήταν χαμηλή. Την τελευταία δεκαετία, ο αγροτικός τομέας της χώρας

¹ Flanders Investment and Trade Report, 2017, σελ. 5
https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/sites/trade/files/market_studies/2017_Agriculture_Romania.pdf

σημείωσε πρόοδο χάρη στην αξιοποίηση προγραμμάτων της ΕΕ, της Παγκόσμιας Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, ωστόσο μένουν πολλά να γίνουν για τον εκσυγχρονισμό της αγροτικής παραγωγής στη Ρουμανία.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι. Αποτύπωση ληφθέντων μέτρων για εγγειοβελτιωτικούς σκοπούς Έτη 2014 - 2018

Περιγραφή μέτρων	Νομοθετικές πράξεις R(ΕC) no. 1234/2007	Προϋπολογισμός (σε Ron)					Σύνολο
		2014	2015	2016	2017	2018	
1	2	3	4	5	6	7	8
Αναδιάταξη και βελτίωση αμπελώνων	Art. 103q	47084,23	37350,0	35212,47	23350,0	31850,0	183846,7
Ασφάλιση εσοδείας	Art. 103t	253,3	350,0	350,0	350,0	350,0	1653,3
Επενδύσεις	Art. 103u	0	2500	4000	4500	4500	15500
Απόσταση	Art. 103v	0	500,0	500,0	1000,0	1000,0	3000,0
	R(EU) no. 1308/2013						
Προβολή	Art. 45	362,47	7000	7637,53	9500	10000	34500
Επαναφύτευση αμπελώνων σύμφωνα με φυτοϋγειονομικά πρότυπα	Art. 46 para. (3) letter. c)						
Σύνολο		47700	47700	47700	47700	47700	238500

Πηγή:Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης Ρουμανίας

3. Συγκριτική σπουδαιότητα του κλάδου/ προϊόντος στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας

Από τα 238.391 τ. χλμ. της έκτασης της Ρουμανίας, το 66% περίπου αποτελεί καλλιεργήσιμη γη, γεγονός που κατατάσσει την χώρα στην 5^η θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση μετά την Ισπανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Πολωνία. Ωστόσο, η Ρουμανία είναι μία από τις χώρες με τη λιγότερο αποτελεσματική χρήση της καλλιεργήσιμης γης, κυρίως λόγω του μεγάλου κατακερματισμού της γαιοκτησίας.

Κατά το 2018, το προϊόν του αγροτικού τομέα (γεωργία, της δασοκομία, κτηνοτροφία και της αλιεία), συνέβαλε κατά 4,3% στο ΑΕΠ της χώρας, την στιγμή που ο μέσος όρος στην ΕΕ βρίσκεται στο 1,7%.

B. Προσφορά

1. Παραγωγή

Το 2018, η Ρουμανία βρέθηκε στην τρίτη θέση παραγωγής σιτηρών στην Ε.Ε., παράγοντας 31,89 εκατ. τόνους. Η παραγωγή του καλαμποκιού ανήλθε σε 19 εκατ. τόνους (αύξηση κατά 33% από το 2017). Αυτή η επίδοση την κατατάσσει στην πρώτη θέση παραγωγής καλαμποκιού στην Ε.Ε. Ειδικότερα, παράγει σχεδόν το 28% του καλαμποκιού της Ένωσης. Στην πρώτη θέση βρίσκεται και στην παραγωγή ηλιοτρόπιου, η οποία ανήλθε σε 3,35 εκατ. τόνους (αύξηση 15,01% σε σχέση με την παραγωγή του 2017). Στην παραγωγή σιταριού, η Ρουμανία βρίσκεται στην τέταρτη θέση στην Ε.Ε. με 10,27 εκατ. τόνους, 2,36% υψηλότερα σε σύγκριση με το 2017.

Υπήρξε μία καλή χρονιά και για τους αμπελώνες, όπου η παραγωγή καρπών κατέγραψε αύξηση της τάξεως του 74,08% σε σχέση με το περασμένο έτος. Μείωση στην παραγωγή σημειώθηκε στο κριθάρι (κατά 1,54%), στην ελαιοκράμβη (κατά 9,46%), στις φθινοπωρινές πατάτες (κατά 10,3%) και στα ζαχαρότευτλα (κατά 21,58%).

Ο τομέας της κτηνοτροφίας συνεχίζει να αναπτύσσεται γρήγορα με το ζωικό κεφάλαιο να ανέρχεται σε 2.225.192 βοοειδή, 4.124.029 χοιρινά, 15.828.166 αμνοερίφια, 76.820.437 πτηνά και 1.629.638 οικογένειες μελισσών (στοιχεία Ιουνίου 2017²), με την παραγωγή όλων των παραπάνω κατηγοριών ζώων να καταγράφει αύξηση σε σχέση με το 2016. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι η Ρουμανία κατέχει το 30% του συνολικού αριθμού αγροκτημάτων που βρίσκονται εντός της ΕΕ.

Ο αγροτικός τομέας παρουσίασε συνολικά ανάπτυξη της τάξεως του 18,3% σε ετήσια βάση. Αν και η Ρουμανία αποτελεί σημαντική δύναμη στην παραγωγή σιταριού, κριθαριού και ηλιοτρόπιου, ωστόσο, η στρεμματική απόδοση θεωρείται ακόμα σχετικά χαμηλή, γεγονός που οφείλεται σε ανεπάρκειες αι προβλήματα σε επίπεδο υποδομών καλλιέργειας και συγκομιδής.

Η αύξηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στις επενδύσεις που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια για την βελτιστοποίηση των μεθόδων παραγωγής, τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων συγκομιδής και την εξέλιξη των σπόρων. Η χώρα παράγει επίσης, στο μέτρο που επιτρέπει το κλίμα, λαχανικά (όπως ντομάτες, πατάτες, αγγούρια) και ορισμένα φρούτα (σταφύλια, μήλα, δαμάσκηνα, κεράσια, πεπόνια, φρούτα του δάσους)

2. Εξέλιξη παραγωγής

Η εξέλιξη της αγροτικής παραγωγής την δεκαετία 2009-2018 αποτυπώνεται στους πίνακες που ακολουθούν³

²<http://www.madr.ro/cresterea-animalelor/bovine.html>

³Πηγή: NIS - Romania's Statistical Yearbook, 2007-2018

* Crop production for main crops 2019 NIS (31.05.2019)

http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/productia_vegetala_la_principalele_culturi_in_anul_2018_0.pdf

**ΠΙΝΑΚΑΣ II. Εξέλιξη παραγωγής οπωροκηπευτικών την τελευταία δεκαετία
(χιλ. τόνοι)**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Συνολική παραγωγή	3901,9	3863,6	4176,3	3535,3	3961,0	3802,5	3673,5	3358,3	3638,4	3797,4

Πηγή: Romania's Statistical Yearbook, 2007-2018

**ΠΙΝΑΚΑΣ III. Εξέλιξη παραγωγής οπωροκηπευτικών την τελευταία δεκαετία -
Ανάλυση ανά είδος (χιλ. τόνοι)**

		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Τομάτες	Έκταση (χιλ. εκτ)	49,1	49,8	51,8	49,7	48,4	43,8	44,2	41,0	41,2	40,7
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	755,6	768,5	911,0	683,3	749,0	706,2	701,8	627,1	679,8	742,9
Κρεμμύδια	Έκταση (χιλ. εκτ)	35,2	33,8	33,1	33,1	32,2	30,3	31,2	30,3	31,1	30,2
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	378,1	369,1	394,3	345,3	392,0	387,0	360,7	325,0	352,2	350,2
Λάχανα	Έκταση (χιλ. εκτ)	46,1	49,0	48,3	47,0	47,0	49,1	55,0	47,8	48,7	46,2
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	893,2	964,6	1001,9	981,2	1025,3	987,9	1156,4	1123,1	1078,0	992,3
Πιπεριές	Έκταση (χιλ. εκτ)	18,6	20,2	20,0	21,0	20,0	19,9	19,5	18,2	18,4	17,9
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	184,9	238,7	245,7	243,5	253,5	207,1	227,7	228,6	228,6	201,8
Πατάτες	Έκταση (χιλ. εκτ)	192,1	187,2	192,1	196,2	187,9	191,1	283,2	179,1	182,1	169,3
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	2632,2	2819,2	2747,1	2832,4	2719,7	2818,1	2882,2	2999,1	3001,2	3022,8
Άλλα είδη	Έκταση (χιλ. εκτ)	108,6	112,9	114,5	111,1	111,5	107,1	103,9	99,3	99,3	92,7
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	1072,9	1406,6	1520,6	1501,3	1592,2	1324,1	1435,9	1357,6	1357,6	1212,1

Πηγή: Romania's Statistical Yearbook, 2007-2018

ΠΙΝΑΚΑΣ IV. Εξέλιξη παραγωγής φρούτων την τελευταία δεκαετία

	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013	2014*	2015	2016	2017	2018
Έκταση (χιλ. εκτ)	206,0	207,0	205,0	198,6	155,6	142,2	144,0	145,4	138,5	138,0	138,1	137,3
Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	1085,8	1179,2	1323	1419,6	1476,3	1128,5	1300,0	1115,2	1224,7	1241,5	1058,5	1813,4

Πηγή: Romania's Statistical Yearbook, 2007-2018

ΠΙΝΑΚΑΣ V. Εξέλιξη παραγωγής σημαντικότερων φρούτων την τελευταία δεκαετία - Ανάλυση ανά είδος

Συγκεκριμένα είδη		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Μήλα	Έκταση (χιλ. εκτ)	61,3	57,9	56,4	56,0	56,0	55,4	56,9	57,5	55,8	55,5	55,8	55,9
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	475,4	459,0	517,5	552,9	600,9	462,9	493,4	535,1	476,6	467,2	348,7	643,9
Δαμάσκηνα	Έκταση (χιλ. εκτ)	83,8	80,8	65,8	69,0	78,0	68,5	68,0	70,7	65,6	65,1	65,1	65,9
	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	372,6	475,3	533,7	624,9	550,2	424,1	512,5	404,3	496,4	512,9	449,9	842,1
Κεράσια - Βύσινα	Συνολική παραγωγή (χιλ. τόνοι)	83,2	67,4	68,2	66,1	67,1	64,2	71,1	67,2	70,1	72,1	85,3	90,8

Πηγή: Romania's Statistical Yearbook, 2007-2018

3. Παραγωγική δυναμικότητα του κλάδου

Αν και η παραγωγή νωπών αγροτικών προϊόντων, κυρίως φρούτων, σημειώνει πρόοδο τα τελευταία χρόνια, υστέρηση παρατηρείται στη μεταποίηση τους.

4. Προοπτικές στην εξέλιξη της προσφοράς

Οι συντονισμένες προσπάθειες Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, σε συνδυασμό με τις πρωτοβουλίες ενώσεων γαιοκτημόνων και αγροπαραγωγών έχουν συμβάλει σημαντικά στην αύξηση και ποιοτική βελτίωση της αγροτικής παραγωγής στη Ρουμανία. Αναμένεται ότι τα επόμενα χρόνια, με την αξιοποίηση των κατάλλων χρηματοδοτικών εργαλείων από ΕΕ και διεθνείς χρηματοοικονομικούς φορείς για βελτίωση των υποδομών της, η Ρουμανία θα αυξήσει την στρεματική απόδοση, ιδιαίτερα στις καλλιέργειες αραβοσίτου και σιταριού.

5. Ρουμανικές εξαγωγές αγροτικών προϊόντων

Τα κυριότερα εξαγωγίμα προϊόντα της Ρουμανίας είναι τα δημητριακά, σπέρματα και καρποί ελαιώδεις, καπνά, ζώντα ζώα και κρέατα.

**ΠΙΝΑΚΑΣ VI. Συνολικές εξαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της
Ρουμανίας για τα έτη 2016, 2017, 201**

ΚΑΤ. Σ.Ο.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	2018	2017	2016
		ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ
1	Ζώα ζώντα	375,8	422,4	370,1
2	Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων, βρώσιμα	263,7	281,1	236,7
3	Ψάρια και μαλακόστρακα, μαλάκια και άλλα ασπόνδυλα υδρόβια	20,7	18,9	18,8
4	Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας - Αυγά πτηνών - Μέλι φυσικό - Άλλα προϊόντα βρώσιμα ζωικής προέλευσης	199,3	188,7	155,9
5	Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού	36,1	32,9	27,6
6	Φυτά ζωντανά και προϊόντα της ανθοκομίας	2,9	3,2	2,8
7	Λαχανικά, φυτά, ρίζες και κόνδυλοι, βρώσιμα	97,2	140,6	86,5
8	Καρποί και φρούτα βρώσιμα, φλούδες εσπεριδοειδών ή πεπονιών	66,3	64,9	52,9
9	Καφές, τσαΐ, ματε και μπαχαρικά	24,1	25,7	25
10	Δημητριακά	2162,5	1990,7	2101,6
11	Προϊόντα αλευροποιίας - Βύνη - Άμυλα κάθε είδους - Ινουλίν - Γλουτένη από σιτάρι	12,7	17,5	26,9
12	Σπέρματα και καρποί ελαιώδεις - Σπέρματα, σπόροι και διάφοροι καρποί - Βιομηχανικά και φαρμακευτικά φυτά - Άχυρα και χορτονόμες	1206,7	1268,2	1141,4
13	Γόμες, ρητίνες και άλλοι χυμοί και εκχυλίσματα φυτικά	1,1	1,1	1
14	Πλεκτικές ύλες και άλλα προϊόντα φυτικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιγράφονται αλλού	0,9	1,4	2,4
15	Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά - Προϊόντα της διάσπασης αυτών - Λίπη βρώσιμα επεξεργασμένα- Κεριά ζωικής ή φυτικής προέλευσης	224,4	211,3	194,2
16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή μαλακοστράκων, μαλάκιων ή άλλων ασπόνδυλων υδρόβιων	170	146,3	137,4
17	Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	47,3	54,7	63,4
18	Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	83,2	84,4	76,6
19	Παρασκευάσματα με βάση τα	186,7	172,4	153,2

	δημητριακά, τα αλεύρια, τα άμυλα κάθε είδους ή το γάλα - Είδη ζαχαροπλαστικής			
20	Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	66,5	66,5	54,9
21	Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	174	181,8	167,4
22	Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι	151,7	133,6	119,7
23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής - Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	220,6	175,4	181,4
24	Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού	693,7	730,5	769,3

Πηγή:INS

Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται οι σημαντικότερες χώρες- προορισμοί των ρουμανικών αγροτικών προϊόντων. Τις πρώτες θέσεις καταλαμβάνουν η Ιταλία, Ισπανία και Βουλγαρία, ενώ η Ελλάδα βρίσκεται στην 9η θέση.

Πίνακας VII. Σημαντικότεροι εξαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας για αγροτικά προϊόντα κατά τα έτη 2017 - 2018

	Χώρα	2018 σε εκατ. Ευρώ	2017 σε εκατ. Ευρώ	Μεταβολή 2018/2017
1	Ιταλία	431,465	373,681	15,46%
2	Ισπανία	337,584	320,556	5,31%
3	Βουλγαρία	263,959	265,407	-0,55%
4	Γερμανία	263,791	165,765	59,14%
5	Αίγυπτος	205,473	188,743	8,86%
6	Ουγγαρία	200,999	181,282	10,88%
7	Ιορδανία	199,967	193,093	3,56%
8	Ηνωμένο Βασίλειο	175,326	144,785	21,09%
9	Ελλάδα	165,950	164,473	0,90%
10	Λιβύη	165,527	140,27	18,01%
11	Σαουδική Αραβία	159,533	110,951	43,79%
12	Ολλανδία	143,974	66,224	117,40%
13	Γαλλία	138,856	149,213	-6,94%
14	Τουρκία	126,733	228,230	-44,47%
15	Ισραήλ	107,767	123,170	-12,51%
16	Λίβανος	86,720	65,882	31,63%
17	Αυστρία	71,803	76,185	-5,75%
18	Μολδαβία	62,254	61,705	0,89%
19	Κροατία	61,013	56,208	8,55%
20	Πολωνία	55,029	50,016	10,02%

Πηγή:INS - Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Γ. Ζήτηση

1. Εισαγωγές Αγροτικών Προϊόντων

Μεγάλο μέρος της εγχώριας κατανάλωσης τροφίμων καλύπτεται από εισαγωγές. Κατά το 2018, η Ρουμανία εισήγαγε αγροτικά προϊόντα αξίας 7.629 εκατ. ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών προέρχεται από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Πιο συγκεκριμένα, η συνολική αξία των εισαγωγών από κράτη-μέλη της Ε.Ε. ανέρχεται στα 6.377,9 εκατ. ευρώ, ενώ από άλλα κράτη ανέρχεται σε 1.250,6 εκατ. ευρώ.

Περίπου το 80% των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων της χώρας προέρχεται από κράτη-μέλη της ΕΕ, ενώ προς κράτη μέλη της Ένωσης κατευθύνονται τα 2/3 των αντίστοιχων ρουμανικών εξαγωγών. Το κρέας, τα σάκχαρα, οι σπόροι και τα πρωτεϊνούχα γεύματα καλύπτουν περίπου το 1/3 των εισαγωγών τροφίμων. Εισάγει επίσης γαλακτοκομικά προϊόντα, φρούτα και λαχανικά και συγκεκριμένα δημητριακά. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την αξία των συνολικών εισαγωγών σε αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα για τα έτη 2016, 2017, 2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ VIII. Συνολικές εισαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας για τα έτη 2016, 2017, 2018

ΚΑΤ. Σ.Ο.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	2018		2017		2016	
		(ΑΞΙΑ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)	ΣΕ	(ΑΞΙΑ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)	ΣΕ	(ΑΞΙΑ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)	ΣΕ
1	Ζώα ζώντα	181,2		179,2		163,4	
2	Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων, βρώσιμα	819,9		760,8		643,6	
3	Ψάρια και μαλακόστρακα, μαλάκια και άλλα ασπόνδυλα υδρόβια	207,8		196		173,8	
4	Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας - Αυγά πτηνών - Μέλι φυσικό - Άλλα προϊόντα βρώσιμα ζωικής προέλευσης	502,4		498,4		402,3	
5	Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού	64,5		56,6		53,8	
6	Φυτά ζωντανά και προϊόντα της ανθοκομίας	133,5		130		115,2	
7	Λαχανικά, φυτά, ρίζες και κόνδυλοι, βρώσιμα	424,4		410,6		364,9	
8	Καρποί και φρούτα βρώσιμα, φλούδες εσπεριδοειδών ή πεπονιών	639,2		638,4		563,3	
9	Καφές, τσάι, ματε και μπαχαρικά	242,3		248,3		242,7	
10	Δημητριακά	320,8		442		596,1	
11	Προϊόντα αλευροποιίας - Βύνη - Άμυλα	101,6		102,1		105,4	

	κάθε είδους - Ινουλίν - Γλουτένη από σιτάρι			
12	Σπέρματα και καρποί ελαιώδεις - Σπέρματα, σπόροι και διάφοροι καρποί - Βιομηχανικά και φαρμακευτικά φυτά - Άχυρα και χορτονόμες	429,7	368,1	315,6
13	Γόμες, ρητίνες και άλλοι χυμοί και εκχυλίσματα φυτικά	22,5	29,6	27,9
14	Πλεκτικές ύλες και άλλα προϊόντα φυτικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιγράφονται αλλού	1,1	1,4	1,6
15	Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά - Προϊόντα της διάσπασης αυτών - Λίπη βρώσιμα επεξεργασμένα- Κεριά ζωικής ή φυτικής προέλευσης	172,6	189,8	189,9
16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή μαλακοστράκων, μαλάκιων ή άλλων ασπόνδυλων υδρόβιων	212,3	189,8	150,1
17	Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	265,4	288,6	281,1
18	Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	295	277,4	267,3
19	Παρασκευάσματα με βάση τα δημητριακά, τα αλεύρια, τα άμυλα κάθε είδους ή το γάλα - Είδη ζαχαροπλαστικής	490,8	453,9	403,9
20	Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	332,1	298	280,1
21	Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	496,8	452,5	407,2
22	Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι	397,8	360,1	323,7
23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής - Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	506,6	451,6	395
24	Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού	380,6	372,2	322,3

Πηγή:INS

Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

2. Παράγοντες επηρεασμού της αγοραστικής συμπεριφοράς

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής της Ρουμανίας (INS) για το 2018⁴, το συνολικό μέσο μηνιαίο εισόδημα ανά νοικοκυριό ανέρχεται σε 4.251,3 lei (904,6 ευρώ).

Παρόλο που οι Ρουμάνοι δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην τιμή και λιγότερο στην ποιότητα, τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί στροφή προς έναν πιο υγιεινό τρόπο διατροφής. Έτσι, για παράδειγμα, έχει αυξηθεί η ζήτηση βιολογικών προϊόντων, φρούτων (νωπών και ξηρών) και λαχανικών. Επίσης, έχει παρατηρηθεί και αύξηση της κατανάλωσης ελαιολάδου ενός προϊόντος που δεν χρησιμοποιείτο ιδιαίτερα στη ρουμανική κουζίνα.

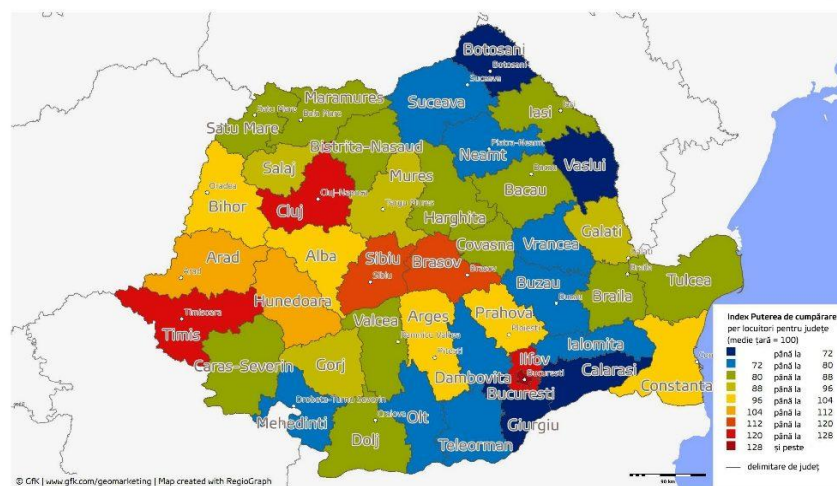
⁴http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/romania_in_figures_2019_0.pdf

Επιπλέον, καταγράφονται αξιοσημείωτες ανισότητες μεταξύ των 8 περιφερειών της χώρας, τόσο σε επίπεδο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, όσο και σε επίπεδο συνθηκών διαβίωσης. Σημαντική επίσης είναι η διαφορά εισοδημάτων μεταξύ πρωτεύουσας και περιφέρειας. Για παράδειγμα, ένας διευθυντής (manager) στο Βουκουρέστι κερδίζει από 1.000 έως 1.500 ευρώ (και ακόμη περισσότερο αν κατέχει θέση ευθύνης), ενώ στην περιφέρεια ο μισθός μπορεί να κυμαίνεται από 700 έως 1.200 ευρώ.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί αποτυπώνεται η αγοραστική δύναμη των Ρουμάνων καταναλωτών ανά διοικητική περιφέρεια. Στις χρωματισμένες με βαθύ κόκκινο επαρχίες της χώρας, οι καταναλωτές έχουν τη μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη. Ακολουθούν οι επαρχίες με κόκκινο, αυτές με πορτοκαλί, με κίτρινο, ενώ με γαλάζιο και βαθύ μπλε είναι οι επαρχίες με τη μικρότερη αγοραστική δύναμη.

Διάγραμμα I: Αγοραστική δύναμη Ρουμάνων καταναλωτών ανά περιφέρεια

GfK Puterea de cumpărare România 2018

Πηγή: GfK Romania

Στα μεγάλα αστικά κέντρα (Βουκουρέστι, Κωνσταντζα, Τιμισοάρα, Cluj, Brasov, Sibiu) το επίπεδο ζωής είναι αρκετά υψηλότερο, απ'ότι στη ρουμανική επαρχία. Οι καταναλωτές έχουν πρόσβαση σε μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ που διαθέτουν κατά κανόνα στα ράφια τους φρούτα και λαχανικά αλλά και σε πιο μικρά καταστήματα οπωροκηπευτικών. Στο Βουκουρέστι μάλιστα έχουν αρχίσει να κάνουν την εμφάνισή τους και καταστήματα με αμιγώς βιολογικά προϊόντα. Το ετήσιο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ευρύτερης Περιφέρειας Βουκουρεστίου- **Ίλφοβ**, με 2,5 εκ. κατοίκους αντιστοιχεί στο 125% του μέσου όρου της ΕΕ.

Ωστόσο, στην υπόλοιπη χώρα καταγράφεται κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου των κρατών μελών της Ε.Ε.

Μετά την είσοδο της Ρουμανίας στην Ε.Ε., δημιουργήθηκε ένα νέο καταναλωτικό πρότυπο, με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Εν τούτοις, παρά την οικονομική κρίση, η οποία επηρέασε την ζήτηση, πολλές μελέτες καταδεικνύουν ότι το καταναλωτικό κοινό παραμένει προσηλωμένο στα επώνυμα προϊόντα, καθώς με αυτόν τον τρόπο επιδεικνύεται η άνοδος του κοινωνικού επιπέδου του καταναλωτή. Το Βουκουρέστι έχει περίπου 2 εκατ. κατοίκους, εκ των οποίων ένα μεγάλο μέρος διαθέτει εισοδήματα αντίστοιχα με αυτά άλλων δυτικοευρωπαϊκών χωρών.

3. Δίκτυα Διανομής Τροφίμων και Αγροτικών Προϊόντων

Τα μεγαλύτερα δίκτυα διανομής αγροτικών προϊόντων είναι οι υπεραγορές (hypermarkets), οι οποίες διοχετεύουν στην αγορά το 52% των αγροτικών προϊόντων (φρούτα, λαχανικά)⁵. Ακολουθούν τα μανάβικα (22%), τα supermarkets (19%). Σύμφωνα με την έρευνα της Euromonitor τον Ιανουάριο του 2016⁶, η γερμανική αλυσίδα Kaufland καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο λιανικής (12,3%) και ακολουθούν τα Carrefour(7,4%), Auchan(5,9%),Lidl (4,7%) και Mega Image (3,5%)

Στις πρώτες 6 επιχειρήσεις λιανικής πώλησης ανήκουν και τα περισσότερα καταστήματα στη Ρουμανία. Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζεται ο αριθμός των καταστημάτων κάθε εταιρείας για τα έτη 2016, 2017 και 2018, η ποσοστιαία μεταβολή για τα 2 τελευταία καθώς και η χώρα προέλευσης της κάθε εταιρείας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΙΧ. Αριθμός καταστημάτων για τα έτη 2016, 2017, 2018 των μεγαλύτερων επιχειρήσεων λιανικής πώλησης στην αγορά τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας

ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΒΑΣΕΙ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	ΟΝΟΜΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ			ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017	ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ
		2018	2017	2016		
1	KAUFLAND ROMANIA SCS	120	116	112	3,45%	Γερμανία
2	CARREFOUR ROMANIA SA	360	325	244	10,77%	Γαλλία
3	LIDL DISCOUNT SRL	238	220	203	8,18%	Γερμανία
4	AUCHAN ROMANIA SA	52	33	33	57,58%	Γαλλία
5	MEGA IMAGE SRL	670	589	522	13,75%	Βέλγιο
6	PROFI ROM FOOD SRL	928	696	501	33,33%	Ηνωμένο Βασίλειο

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών της Ρουμανίας (Ministerul Finantelor Publice)

Το 2016, το 52% των αγορών πραγματοποιούνταν στις αλυσίδες καταστημάτων λιανικής πώλησης. Το υπόλοιπο 48% ελάμβανε χώρα σε παραδοσιακά καταστήματα. Τα τελευταία, για να αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό και να προσελκύσουν το καταναλωτικό κοινό, οδηγήθηκαν σε εκπτώσεις και προσφορές στα προϊόντα τους.

Τα σύγχρονα καταστήματα λιανικής πώλησης περιλαμβάνουν τις εξής κατηγορίες: υπεραγορές (hypermarkets), εκπτώτικες αγορές (discounters), μεγάλες αγορές

⁵FoodMarket in Romania 2016,A FRD Center publication for the Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Romania <https://www.dutchromaniannetwork.nl/wp-content/uploads/2017/01/Food-Report-Romania-2016.pdf>, σελ. 16

⁶Grocery Retailers in Romania Report, Euromonitor, January 2016

(supermarkets), καταστήματα για εύκολες και γρήγορες αγορές (convenience stores, όπως είναι το Carrefour Express και το Mega Image, το Shop&Go) και άλλους λιανοπωλητές.

Υπεραγορές (hypermarkets): Μεγάλα καταστήματα (πάνω από 2.500 τετραγωνικά μέτρα) που πωλούν πολλά προϊόντα τροφίμων, όπως και άλλα προϊόντα (καθαριστικά, μαγειρικά σκευή κ.α.)

Εκπτώτικες αγορές (discounters): Μικρά καταστήματα, με φθηνά προϊόντα, συχνά με δική τους (private) ετικέτα.

Σούπερ-μαρκετ (supermarkets): Καταστήματα (από 400 τ.μ. έως 2.500 τ.μ.) που πωλούν τρόφιμα και άλλα προϊόντα για τα νοικοκυριά.

Καταστήματα για εύκολες και γρήγορες αγορές (convenience stores): Καταστήματα με μικρή ποικιλία προϊόντων, με υψηλές τιμές, αλλά και καθημερινές προσφορές.

Οι υπεραγορές κυριαρχούν, ακολουθούν τα εκπτώτικα καταστήματα, έπειτα τα σούπερ-μάρκετ και στο τέλος τα καταστήματα για εύκολες και γρήγορες αγορές και άλλοι λιανοπωλητές (όπως είναι οι πλανόδιοι).

4. Προοπτικές στην εξέλιξη της ζήτησης

Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της Ρουμανίας, η ύπαρξη ξένων κοινοτήτων στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας και η αύξηση των εξερχόμενων τουριστικών ροών έχουν συντελέσει στην αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων και στην αναζήτηση υγιεινότερων, θρεπτικότερων και γευστικότερων αγροτικών προϊόντων. Πέρα από τα ειδικευμένα καταστήματα, βιολογικά προϊόντα διατίθενται στις μεγάλες υπαίθριες αγορές, ενώ σε μεγάλες αλυσίδες, όπως το Carrefour, τα βιολογικά προβάλλονται σε ιδιαίτερα τμήματα εντός των καταστημάτων. Αναμένεται λοιπόν αύξηση της ζήτησης σε φρούτα και λαχανικά υψηλής ποιότητας στη Ρουμανία.

Δ. Διμερές Εμπόριο – Σημαντικότεροι κλάδοι

Τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα έχουν τη θέση τους στην αγορά της Ρουμανίας. Συγκεκριμένα, σημαντικό μερίδιο στις ρουμανικές εισαγωγές κατέχουν, οι καρποί και τα φρούτα (08), τα λαχανικά (07) και τα παρασκευάσματα αυτών (20).

Στον παρακάτω πίνακα εμφανίζονται οι εισαγωγές της Ρουμανίας από την Ελλάδα, σε τρόφιμα και αγροτικά προϊόντα, για τα έτη 2016, 2017, 2018.

ΠΙΝΑΚΑΣ Χ. Συνολικές εισαγωγές τροφίμων και αγροτικών προϊόντων της Ρουμανίας από την Ελλάδα για την τριετία 2016-2018

ΚΑΤ. Σ.Ο.	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ	2018 ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	2017 ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)	2016 ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ
01	Ζώα ζώντα	0,1	0,1	0,2
02	Κρέατα και παραπροϊόντα σφαγίων, βρώσιμα	2,3	1,0	0,9
03	Ψάρια και μαλακόστρακα, μαλάκια και άλλα ασπόνδυλα υδρόβια	11,8	11,0	8,0
04	Γάλα και προϊόντα γαλακτοκομίας - Αυγά πτηνών - Μέλι φυσικό - Προϊόντα βρώσιμα ζωικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού	7,2	5,4	5,1
05	Άλλα προϊόντα ζωικής προέλευσης, που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού	0,1	0,2	0,7
06	Φυτά ζωντανά και προϊόντα της ανθοκομίας	2,0	2,2	1,5
07	Λαχανικά, φυτά, ρίζες και κόνδυλοι, βρώσιμα	22,7	26,4	25,6
08	Καρποί και φρούτα βρώσιμα, φλούδες εσπεριδοειδών ή πεπονιών	117,2	106,1	102,7
09	Καφές, τσάι, ματε και μπαχαρικά	0,9	0,4	0,3
10	Δημητριακά	2,4	2,2	3,8
11	Προϊόντα αλευροποιίας - Βύνη - Άμυλα κάθε είδους - Ινουλίν - Γλουτένη από σιτάρι	3,3	3,3	2,9
12	Σπέρματα και καρποί ελαιώδεις - Σπέρματα, σπόροι και διάφοροι καρποί - Βιομηχανικά και φαρμακευτικά φυτά - Άχυρα και χορτονόμες	1,2	0,7	0,6
13	Γόμες, ρητίνες και άλλοι χυμοί και εκχυλίσματα φυτικά		0,1	0,1
14	Πλεκτικές ύλες και άλλα προϊόντα φυτικής προέλευσης, που δεν			

	κατονομάζονται ούτε περιγράφονται αλλού			
15	Λίπη και λάδια ζωικά ή φυτικά - Προϊόντα της διάσπασης αυτών - Λίπη βρώσιμα επεξεργασμένα-Κερίά ζωικής ή φυτικής προέλευσης	10,1	11,0	9,9
16	Παρασκευάσματα κρεάτων, ψαριών ή μαλακοστράκων, μαλάκιων ή άλλων ασπόνδυλων υδρόβιων	1,8	1,1	1,0
17	Ζάχαρα και ζαχαρώδη παρασκευάσματα	3,5	3,5	3,9
18	Κακάο και παρασκευάσματα αυτού	1,0	1,5	1,0
19	Παρασκευάσματα με βάση τα δημητριακά, τα αλεύρια, τα άμυλα κάθε είδους ή το γάλα - Είδη ζαχαροπλαστικής	10,7	9,0	7,8
20	Παρασκευάσματα λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών	29,6	26,5	27,7
21	Διάφορα παρασκευάσματα διατροφής	4,6	5,9	4,9
22	Ποτά, αλκοολούχα υγρά και ξίδι	4,9	4,0	8,7
23	Υπολείμματα και απορρίμματα των βιομηχανιών ειδών διατροφής - Τροφές παρασκευασμένες για ζώα	0,2	0,3	0,3
24	Καπνά και βιομηχανοποιημένα υποκατάστατα καπνού	4,2	0,1	4,4

Πηγή: INS

Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Φρέσκα φρούτα και λαχανικά

Τα φρέσκα φρούτα που πωλούνται περισσότερο στη ρουμανική επικράτεια είναι τα ακόλουθα: μπανάνες (20,3%), πορτοκάλια (19,6%), μήλα (15,7%), καρπούζια (8,8%) και λεμόνια (6,7%)⁷. Τα φρέσκα λαχανικά που καταγράφουν τις περισσότερες πωλήσεις είναι: πατάτες (31%), ντομάτες (10,9%), κρεμμύδια (10,3%), καρότα (9,7%) και λάχανα (9%)⁸.

⁷ RetailZoom, FRD Center

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το μεγαλύτερο μέρος της κατανάλωσης φρούτων και λαχανικών διακινείται από τις μεγάλες αλυσίδες λιανικής πώλησης. Παράλληλα, υπάρχουν μικρά опωροπωλεία, μέσω των οποίων διακινούνται μικρότερες ποσότητες στην αγορά.

Τα μεγάλα καταστήματα συνήθως εισάγουν απευθείας τα προϊόντα τους από τους εξαγωγικούς οίκους. Σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως είναι μερικές κατηγορίες ευπαθών φρούτων και λαχανικών), προτιμούν να προμηθεύονται τα προϊόντα από τους εγχώριους εισαγωγείς (κυρίως από την SU Market).

Βιολογικά προϊόντα

Λόγω των πολλών ενημερωτικών και επιμορφωτικών προγραμμάτων που προωθούν μία υγιεινή διατροφή, καθώς και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, έχει αυξηθεί η ζήτηση για φρέσκα φρούτα και λαχανικά, αποξηραμένα και εξωτικά φρούτα, βιολογικά προϊόντα και γαλακτοκομικά με χαμηλά λιπαρά. Το γεγονός αυτό αξιοποιείται από τις εταιρείες λιανικής πώλησης. Επί παραδείγματι, η αλυσίδα λιανικής πώλησης Mega Image δημιούργησε το Equilibrium Health and Wellness, ένα μεγάλο «κατάστημα μέσα σε κατάστημα» (shop-in-shop) με υγιεινά προϊόντα (βιολογικά προϊόντα, αθλητική διατροφή, vegan διατροφή, βιταμίνες, φυσικά καλλυντικά, κ.α.).

Αντιθέτως, η κατανάλωση κατεψυγμένων φρούτων και λαχανικών σταδιακά μειώνεται. Οι Ρουμάνοι αγοράζουν συνδυασμούς λαχανικών (vegetables mix), δευτερευόντως κατεψυγμένα μπιζέλια και κατά τρίτο λόγο κατεψυγμένα φασόλια.

Η πλειονότητα των Ρουμάνων καταναλωτών προτιμά τους συνδυασμούς φρούτων (fruits-mix) και συνδυασμούς φρούτων του δάσους.

Σύμφωνα με τον πίνακα που ακολουθεί, το 2018 καταγράφεται σημαντική ετήσια αύξηση των ελληνικών εξαγωγών φρούτων (08) προς τη ρουμανική αγορά που οφείλεται κυρίως στην άνοδο που παρουσιάζουν, οι μπανάνες (που δεν παράγονται στην Ελλάδα), τα πορτοκάλια τύπου Ναβελίνας (navel), οι κλημαντίνες και τα ακτινίδια.

ΠΙΝΑΚΑΣ XII. Εξαγωγές καρπών και φρούτων βρώσιμων από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (08)	104.786.953	90.920.717	90.900.218	15,25%
'08039010'	Άλλες μπανάνες νωπές (εκτός του είδους των Αντιλλών)	20.953.279	9.316.753	5.086.509	124,90%
'08051022'	Πορτοκάλια Ναβελίνας (navel)	19.195.113	17.087.365		12,34%
'08052200'	Κλημεντίνες (clementines)	11.282.604	8.370.605		34,79%
'08093090'	Ροδάκινα, νωπά, από 1 Οκτωβρίου έως 31 Δεκεμβρίου (εκτός από τα μπρουνιόν και νεκταρίνια)	9.140.243	9.421.446	6.483.697	-2,98%
'08093010'	Μπρουνιόν και νεκταρίνια, νωπά	9.036.894	9.942.743	10.427.408	-9,11%
'08105000'	Ακτινίδια, νωπά	6.113.944	5.391.973	4.715.470	13,39%
'08061010'	Σταφύλια επιτραπέζια, νωπά	4.584.271	4.826.740	5.304.093	-5,02%
'08055010'	Λεμόνια (Citrus limon, Citrus limonum)	2.731.175	893.166	4.356.480	205,79%
'08101000'	Φράουλες, νωπές	2.466.960	2.113.213	1.945.467	16,74%

'08051028'	Άλλα πορτοκάλια (εκτός από Πορτοκάλια Ναβελίνες και Λευκά Πορτοκάλια)	2.340.900	1.850.527		26,50%
'08091000'	Βερίκοκα, νωπά	2.254.773	2.524.237	1.282.795	-10,68%
'08071100'	Καρπούζια, νωπά	2.209.053	3.277.696	2.592.394	-32,60%
'08051080'	Πορτοκάλια, νωπά ή ξερά (εκτός από νωπά γλυκά πορτοκάλια)	1.992.300	3.143.614	4.316.876	-36,62%
'08052900'	Μανταρίνια, εκτός από μανταρίνια tangerines, satsumas και κλημεντίνες	1.900.537	1.935.259		-1,79%
'08134010'	Ροδάκινα, στα οποία περιλαμβάνονται και τα brugnons και nectarines, αποξηραμένα	1.092.666	1.517.850	1.411.613	-28,01%
'08052190'	Μανταρίνια tangerines	927.348	1.890.876		-50,96%
'08081080'	Άλλα μήλα, εκτός από μήλα για μηλίτη, που παρουσιάζονται χύμα, από 16/09-15/12	887.026	721.239	397.643	22,99%
'08092900'	Άλλα κεράσια, εκτός από βύσσινα (prunuscerasus)	844.514	911.692	349.141	-7,37%
'08084000'	Κυδώνια	433.695	471.478	394.296	-8,01%
'08029085'	Καρποί με ή χωρίς κέλυφος, νωποί ή ξεροί, εκτός από καρύδια pecan και κουκουναρόσπορους (Pinusspp.)	364.820	186.521	256.414	95,59%
'08054000'	Φράπες και γκρέϊπ-φρουτ, νωπά ή ξερά	341.988	232.793	54.252	46,91%
'08025100'	Φιστίκια με κέλυφος	331.930	289.933	198.810	14,49%
'08083090'	Αχλάδια εκτός από χύμα αχλάδια για απίτη από 01/08-31/12	315.308	677.173	411.607	-53,44%
'08021290'	Αμύγδαλα γλυκά, νωπά ή ξερά, χωρίς κέλυφος	299.164	474.802	561.963	-36,99%
'08129025'	Προσωρινά διατηρημένα, βερίκοκα πορτοκάλια	262.177	221	19.059	118532,13%
'08094005'	Δαμάσκηνα, νωπά	220.746	219.813	356.835	0,42%
'08121000'	Κεράσια προσωρινά διατηρημένα	217.334	158.519	159.164	37,10%
'08031010'	Μπανάνες του είδους των Αντιλλών, νωπές	215.125	7.871	576.524	2633,13%
'08119095'	Καρποί και φρούτα, βρώσιμα, άψητα ή ψημένα στον ατμό ή βρασμένα στο νερό, κατεψυγμένα, εκτός από φράουλες, σμέουρα, μούρα, βατόμουρα και φραγκοστάφυλα, άλλα χωρίς προσθήκη ζάχαρης	208.797	183.022	567.439	14,08%
'08109075'	Άλλοι καρποί και φρούτα νωπά (όπως γκότζιμπερι, ρόδια, φραγκόσυκα, μούσμουλα και άλλα)	149.292	175	107.841	-27,17%
'08013200'	Καρύδια ανακαρδιοειδών, νωπά ή ξερά, χωρίς το κέλυφός τους	129.569	129.569	57.026	-25,65%
'08059000'	Εσπεριδοειδή, νωπά ή ξερά (εκτός από πορτοκάλια, λεμόνια, φράπες, γκρέϊπ-φρουτ, μανταρίνια κ.α.)	109.063	79.627	90.635	36,97%
'08071900'	Πεπόνια, νωπά (εκτός από καρπούζια)	103.401	214.545	212.473	-51,80%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Όσον αφορά την κατηγορία των λαχανικών (07), παρατηρείται μείωση της αξίας συγκριτικά με το 2017, με τη μεγαλύτερη μείωση που εντοπίζεται στις πατάτες, στις ντομάτες και τα αγγούρια, προϊόντα τα οποία όμως παραμένουν στις πρώτες θέσεις. Αξίζει να επισημανθεί η αύξηση στα καρότα και γογγύλια κατά 778,75% (2018/17) και στα λοβοφόρα και κατεψυγμένα λαχανικά κατά 1143,79%.

**ΠΙΝΑΚΑΣ XIII. Εξαγωγές λαχανικών από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη
2016, 2017, 2018**

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (07)	12.806.787	16.261.932	14.448.759	-21,25%
'07070005'	Αγγούρια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	3.577.900	4.898.131	5.602.228	-26,95%
'07019090'	Πατάτες, νωπές ή διατηρημένες με απλή ψύξη (εκτός από αυτές για σπορά, για παραγωγή αμύλου και τις πρώιμες από 01/01-30/06)	1.724.582	3.130.009	2.987.790	-44,90%
'07020000'	Ντομάτες, νωπές ή διατηρημένες με απλή ψύξη	1.066.337	1.200.389	711.124	-11,17%
'07133100'	Φασόλια των ειδών <i>Vigna mungo</i> L. Hepper ή <i>Vignaradiata</i> L. Wilczek, ξερά, χωρίς λοβό, έστω και ξεφλουδισμένα	657.507	649.824	76.417	1,18%
'07101000'	Πατάτες, άβραστες ή βρασμένες στο νερό ή στον ατμό, κατεψυγμένες	653.690	1.072.812	446.777	-39,07%
'07061000'	Καρότα και γογγύλια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη (εκτός από κοκκινόγούλια για σαλάτα)	648.335	73.779	357.724	778,75%
'07019050'	Πατάτες πρώιμες, νωπές ή διατηρημένες με απλή ψύξη, από 1 Ιανουαρίου έως 30 Ιουνίου	513.567	812.898	353.135	-36,82%
'07096010'	Γλυκοπιπεριές	457.574	259.820	239.080	76,11%
'07112010'	Ελιές, διατηρημένες προσωρινά, που προορίζονται για χρήσεις άλλες από την παραγωγή λαδιού	446.734	377.857	805.860	18,23%
'07114000'	Αγγούρια και αγγουράκια, διατηρημένα προσωρινά	319.077	337.925	488.253	-5,58%
'07108070'	Ντομάτες, άβραστες ή βρασμένες στο νερό ή στον ατμό, κατεψυγμένες	254.811	239.947	57.634	6,19%
'07102900'	Λαχανικά λοβοφόρα, με ή χωρίς λοβό, άβραστα ή βρασμένα στο νερό ή στον ατμό, κατεψυγμένα (εκτός από μπιζέλια και φασόλια)	215.163	17.299	14.860	1143,79%
'07093000'	Μελιτζάνες, νωπές ή διατηρημένες με απλή ψύξη	209.489	315.988	135.521	-33,70%
'07129030'	Ντομάτες ξερές, έστω και κομμένες σε τεμάχια ή σε φέτες ή και τριμμένες ή σε σκόνη, αλλά όχι αλλιώς παρασκευασμένες	201.874	204.490	145.191	-1,28%
'07031019'	Κρεμμύδια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη (εκτός από εκείνα που προορίζονται για σπορά)	186.826	39.301	254.001	375,37%
'07051100'	Μαρούλια στρογγυλά, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	173.972	225.306	303.802	-22,78%
'07096099'	Πιπεριές του γένους <i>Capsicum</i> ή του γένους <i>Pimenta</i> , νωπές ή διατηρημένες με απλή ψύξη, πλην της γλυκοπιπεριάς (εκτός από εκείνες που προορίζονται για: την παρασκευή καψισίνης ή ελαιορρητινωδών χρωμάτων από <i>Capsicum</i> και για τη βιομηχανική παρασκευή αιθέριων ελαίων ή ρητινοειδών)	161.347	875.190	404.012	-81,56%
'07041000'	Κουνουπίδια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	124.078	99.630	191.228	24,54%
'07032000'	Σκόρδα, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	116.912	231.363	58.791	-49,47%
'07129005'	Πατάτες ξερές, έστω και κομμένες σε τεμάχια ή σε φέτες, αλλά όχι αλλιώς παρασκευασμένες	106.549	100.090		6,45%
'07070090'	Αγγουράκια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη	103.613	123.100	62.715	-15,83%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ XIV. Τιμές πώλησης φρούτων και λαχανικών στη ρουμανική αγορά

1. Λαχανικά

	Τιμές σε Lei	Τιμές σε Euro
Τομάτες	5.99 – 9.99 lei/kg	1.28 – 2.14 euro/kg
Κρεμμύδια	3.29 – 6.99 lei/kg	0.70 – 1.50 euro/kg
Λάχανο	2.79 – 3.49 lei/kg	0.59 – 0.74 euro/kg
Πιπεριές	8.49 - 10.99 lei/kg	1.82 – 2.36 euro/kg
Πατάτες	1.90 – 3.00 lei/kg	0.40 – 0.64 euro/kg
Καρότα	2.49 – 3.29 lei/kg	0.53 – 0.70 euro/kg
Μανιτάρια	9.99 – 12.99 lei/kg	2.14 – 2.79 euro/kg
Σκόρδο	9.99 – 11.96 lei/kg	2.14 – 2.56 euro/kg
Μελιτζάνες	7.99 - 9.99 lei/kg	1.71 – 2.14 euro/kg
Αγγουράκια	4.99 – 7.99 lei/kg	1.07 – 1.71 euro/kg
Μπρόκολο	9.99 lei/kg	2.14 euro/kg
Cauliflower	6.99 lei/kg	1.50 euro/kg

2 Φρούτα:

	Τιμές σε Ron	Τιμές σε Euro
Μήλα	2.29 – 5.99 lei/kg	0.49 – 1.28 euro/kg
Δαμάσκηνα	3.99 lei/kg	0.85 euro/kg
Αχλάδια	4.99 - 7.99 lei/kg	1.07 – 1.71 euro/kg
Πεπόνια	5.99 – 9.99 lei/kg	1.28 – 2.14 euro/kg
Σταφύλια	7.99 - 9.99 lei/kg	1.71 – 2.14 euro/kg
Φράουλες	15.99 – 19.99 lei/250g	3.43 – 4.29 euro/250g
Λεμόνια	4.49 – 5.58 lei/kg	0.96 – 1.19 euro/kg
Μανταρίνια	3.99 lei/kg	0.85 euro/kg
Πορτοκάλια	2.99 – 7.99 lei/kg	0.64 – 1.71 euro/kg
Ροδάκινα	29.99 lei/kg	6.44 euro/kg

Δημητριακά:

Αναφορικά με τον τομέα των δημητριακών (10), η συνολική αξία φαίνεται να έχει μειωθεί από το 2017, ενώ μεγάλη αύξηση της αξίας του καταγράφεται για το μακρύκοκκο ρύζι.

**ΠΙΝΑΚΑΣ XV. Εξαγωγές δημητριακών από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη
2016, 2017, 2018**

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (10)	992.884	3.217.824	4.045.215	-69,14%
'10063096'	Ρύζι λευκασμένο, σε κόκκους μακρούς, του οποίου ο λόγος μήκος/πλάτος είναι > 2 αλλά < 3	404.785	2.187.755	2.230.976	-81,50%
10061079'	Ρύζι με το φλοιό του, σε κόκκους μακρούς, του οποίου ο λόγος μήκος/πλάτος είναι >=3	168.861	33.720	0	400,77%
'10059000'	Καλαμπόκι (εκτός από αυτό που προορίζεται για σπορά)	107.398	73.014	42.018	47,09%
'10063067'	Ρύζι λευκασμένο, επεξεργασμένο με βραστό νερό, σε κόκκους μακρούς, με λόγο μήκος/πλάτος >=3	61.982	166.536	283.055	-62,78%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Μικρή μείωση σημειώνεται το 2018 στις εξαγωγές των παρασκευασμάτων λαχανικών, καρπών και φρούτων ή άλλων μερών φυτών (20), με τις ελιές να έχουν μειωθεί και τα γλυκά του κουταλιού να διατηρούνται σε ικανοποιητικά επίπεδα.

ΠΙΝΑΚΑΣ XVI. Εξαγωγές παρασκευασμάτων λαχανικών, καρπών και φρούτων από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (20)	33.968.767	34.854.892	38.040.998	-2,54%
'20057000'	Ελιές	21.226.728	21.994.395	23.680.894	-3,49%
'20091998'	Άλλοι χυμοί πορτοκαλιού (σε συσκευασίες 2l ή λιγότερο και άλλα)	3.022.693	2.199.825	1.076.770	37,41%
'20019065'	Ελιές, παρασκευασμένες ή διατηρημένες με ξίδι ή οξικό οξύ	2.975.957	4.096.328	4.489.840	-27,35%
'20071010'	Γλυκά κουταλιού, ζελέδες, μαρμελάδες, πολτοί και πάστες καρπών και φρούτων, που λαμβάνονται από βράσιμο, με ή χωρίς γλυκαντικά, παρασκευάσματα ομογενοποιημένα, περιεκτικότητας σε ζάχαρη >13% κ.β.	1.519.832	1.210.873	1.055.188	25,52%
'20079997'	Άλλα (όπως πολτοί μήλων, πάστα σύκου, πάστα φιστίκι, πάστα φουντουκιού και άλλα)	519.905	271.230	305.940	91,68%
'20087079'	Ροδάκινα, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με προσθήκη ζάχαρης, σε άμεσες συσκευασίες <=1kg (εκτός από εκείνα με περιεκτικότητα σε ζάχαρη >15% κ.β.)	452.795	305.182	495.034	48,37%
'20098999'	Άλλοι χυμοί (σε σκόνη και άλλα)	288.083	35.147		719,65%
'20079190'	Γλυκά κουταλιού, ζελέδες, μαρμελάδες, πολτοί και πάστες καρπών και φρούτων, από εσπεριδοειδή, που λαμβάνονται με βράσιμο, με ή χωρίς γλυκαντικά, περιεκτικότητας <13% κ.β.	267.648	263.734	60.993	1,48%
'20091199'	Άλλοι χυμοί πορτοκαλιού, κατεψυγμένοι, που δεν έχουν υποστεί ζύμωση, χωρίς προσθήκη αλκοόλης, με ή χωρίς γλυκαντικά	263.971	150.441		75,46%
'20083055'	Μανταρίνια, στα οποία περιλαμβάνονται και τα tangerines και satsumas, κλημεντίνες (clementines), wilkings και άλλα παρόμοια	254.496	156.668		62,44%

	υβρίδια εσπεριδοειδών				
'20087092'	Βερίκοκα, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης ή ζάχαρης, σε συσκευασίες καθαρού περιεχομένου >=5kg	238.715	55.027	123.407	333,81%
'20059950'	Μείγματα λαχανικών	222.711	188.261	34.648	18,30%
'20059910'	Καρποί του γένους <i>Carpisicum</i> , άλλοι από τις γλυκοπιτεριές	221.788	3.075	1.899	7112,62%
'20089774'	Άλλα μείγματα που περιέχουν σύκα, φουντούκια, φιστίκια και άλλα	204.381	170.594	240.678	19,81%
'20087071'	Ροδάκινα, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης αλλά με προσθήκη ζάχαρης, περιεκτικότητας σε ζάχαρα >15% κ.β.	193.511	253.355	497.424	-23,62%
'20071099'	Γλυκά κουταλιού, ζελέδες, μαρμελάδες, πολτοί και πάστες, που λαμβάνονται από βράσιμο, με ή χωρίς γλυκαντικά, άλλα από τροπικά φρούτα	191.716	100.786	11.390	90,22%
'20029031'	Ντομάτες, παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, περιεκτικότητας κατά βάρος σε ξερή ύλη >=12% αλλά <=30%, σε άμεσες συσκευασίες >1kg	155.856	170.594	201.931	-8,64%
'20021090'	Ντομάτες παρασκευασμένες ή διατηρημένες χωρίς ξίδι ή οξικό οξύ, ολόκληρες ή σε τεμάχια (εκτός από αποφλοιωμένες)	123.336	186.918	186.918	-34,02%
'20085092'	Βερίκοκα, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης ή ζάχαρης, σε άμεσες συσκευασίες καθαρού περιεχομένου >=5kg	122.710	91.636	102.093	33,91%
'20085071'	Βερίκοκα, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης αλλά με προσθήκη ζάχαρης, περιεκτικότητας >15% κ.β.	119.147	113.216	65.951	5,24%
'20085079'	Βερίκοκα κάθε είδους, παρασκευασμένα ή διατηρημένα, χωρίς προσθήκη αλκοόλης αλλά με προσθήκη ζάχαρης	118.203	24.370	45.499	385,03%
'20019097'	Άλλα (όπως γογγύλια <i>Brassica rapa</i> spp. <i>Rapa</i> , αμπελόφυλλα, βλαστοί λυκίσκου και άλλα βρώσιμα μέρη φυτών, κρεμμύδια, πατάτες και προϊόντα αυτών και άλλα)	109.618	173.913	146.334	-36,97%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Παρασκευάσματα διατροφής:

Στα διάφορα παρασκευάσματα διατροφής (21), η παρατηρούμενη μείωση της αξίας αναφέρεται κυρίως στα παρασκευάσματα που περιέχουν λιπαρές ύλες κατά βάρος μεγαλύτερο ή ίσο του 1,5%. Τα συμπυκνώματα πρωτεϊνών και οι ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης παραμένουν στη δεύτερη θέση και παρουσιάζουν μικρή ποσοστιαία αύξηση της αξίας τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ XVII. Εξαγωγές παρασκευασμάτων διατροφής από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (21)	5.275.637	6.102.907	4.734.473	-13,56%
'21069098'	Άλλα παρασκευάσματα διατροφής, π.δ.κ.α., εκτός από συμπυκνώματα πρωτεϊνών, ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης, σύνθετα αλκοολούχα παρασκευάσματα, σιρόπια από ζάχαρα	1.641.472	1.911.215	1.535.310	-14,11%

'21061080'	Συμπυκνώματα πρωτεϊνών και ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης, που περιέχουν κατά βάρος > 1,5% λιπαρές ύλες	1.473.467	1.420.523	864.952	3,73%
'21069092'	Παρασκευάσματα διατροφής, π.δ.κ.α., εκτός από συμπυκνώματα πρωτεϊνών, ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης, σύνθετα αλκοολούχα παρασκευάσματα, σιρόπια από ζάχαρα που δεν περιέχουν λιπαρές ύλες	555.199	423.460	243.779	31,11%
'21039090'	Παρασκευάσματα για σάλτσες και σάλτσες παρασκευασμένες, καθώς και αρτύματα και καρυκεύματα, σύνθετα	528.628	403.371	227.205	31,05%
'21050099'	Παγωτά περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ύλες από το γάλα >= 7%	409.219	326.259	382.632	25,43%
'21032000'	Tomatoketchup (κέτσαπ) και άλλες σάλτσες ντομάτας	326.997	86.876	91.206	276,40%
'21042000'	Παρασκευάσματα διατροφής σύνθετα, ομογενοποιημένα	136.586	76.991	84.758	77,41%
'21033090'	Μουστάρδα, στην οποία περιλαμβάνεται και το παρασκευασμένο αλεύρι από σινάπι	66.601	43.826	1.717	51,97%
'21031000'	Σάλτσα σόγιας	43.593	2.090	703	1985,79%
'21061020'	Συμπυκνώματα πρωτεϊνών και ουσίες πρωτεϊνικής σύστασης, που δεν περιέχουν λιπαρές ύλες	40.522	14.752	8.434	174,69%
'21050010'	Παγωτά, έστω και με κακάο, που δεν περιέχουν ή περιέχουν κατά βάρος < 3% λιπαρές ουσίες από το γάλα	14.962	547.704	668.388	-97,27%
'21021039'	Ζύμες αρτοποιίας (εκτός από τις αποξηραμένες)	12.307	4.337	2.732	183,77%
'21021090'	Ζύμες ενεργές (εκτός από διαλεγμένες ημεροζύμες και ζύμες αρτοποιίας)	11.040	9.969	8.388	10,74%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Τέλος, τα ποτά, τα αλκοολούχα υγρά και το ξίδι (22) επιτυγχάνουν αύξηση της συνολικής τους αξίας, με τα νερά και τα οينوπνευματώδη ποτά που παρουσιάζονται σε δοχεία με περιεχόμενο μικρότερο ή ίσο των 2l να αυξάνουν την αξία τους κατά 162,73% και 18,14% αντιστοίχως, και να βρίσκονται στις δύο πρώτες θέσεις της κατηγορίας αυτής.

ΠΙΝΑΚΑΣ XVIII. Εξαγωγές ποτών, αλκοολούχων υγρών και ξιδιού από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (22)	3.642.404	2.263.498	8.209.128	60,92%
'22021000'	Νερά, στα οποία περιλαμβάνονται και τα μεταλλικά και τα αεριούχα νερά, με προσθήκη ζάχαρης ή άλλων γλυκαντικών ή αρωματισμένα	1.922.074	731.569	75.263	162,73%
'22089069'	Οينوπνευματώδη ποτά, που παρουσιάζονται σε δοχεία με περιεχόμενο <= 2 l (εκτός από ούζο, αποστάγματα)	625.196	529.191	360.826	18,14%
'22030009'	Μπίρα από βύνη, σε δοχεία με περιεχόμενο <= 10 l (εκτός από αυτή σε φιάλες)	224.436	177.555	139.239	26,40%
'22030001'	Μπίρα από βύνη, σε φιάλες με περιεχόμενο <= 10 l	194.973	225.753	208.403	-13,63%
'22011011'	Φυσικά μεταλλικά νερά χωρίς διοξείδιο του άνθρακος	105.928	94.299	88.807	12,33%
'22042179'	Άλλα κρασιά, που παράγονται στην ΕΕ με	96.776	81.224	108.981	19,15%

	αλκόολ<=15%, ΠΓΕ, λευκά κρασιά				
'22042138'	Άλλα κρασιά, σε δοχεία <=2 l, που παράγονται στην ΕΕ, με αλκόολ <=15%, ΠΟΠ, άλλα κρασιά λευκά	85.201	39.830	27.722	113,91%
'22090011'	Ξίδι από κρασί, που παρουσιάζεται σε δοχεία με περιεχόμενο <= 2 l	76.673	44.892	74.275	70,79%
'22089041'	Ούζο, που παρουσιάζεται σε δοχεία με περιεχόμενο <= 2 l	76.210	58.741	51.848	29,74%
'22042178'	Άλλα κρασιά, σε δοχεία <=2 l, που παράγονται στην ΕΕ, με αλκόολ <=15%, ΠΟΠ, άλλα	53.375	20.835	24.946	156,18%
'22019000'	Νερά, χωρίς προσθήκη ζάχαρης ή άλλων γλυκαντικών ούτε αρωματισμένα, καθώς και πάγος και χιόνι (εκτός από νερά μεταλλικά και αεριούχα)	50.524	65.077	60.810	-22,36%
'22042180'	Άλλα κρασιά, που παράγονται στην ΕΕ με αλκόολ<=15%, ΠΓΕ, άλλα	32.998	20.901	27.495	57,88%
'22011019'	Μεταλλικά νερά, φυσικά, με διοξείδιο του άνθρακος	30.881	39.532	31.889	-21,88%
'22029995'	Μπύρα, περιεκτικότητας >= 0,2 % και <2 %	13.592	5.400		151,70%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Γαλακτοκομικά προϊόντα

Η κατανάλωση **τυριού** στη Ρουμανία ανέρχεται σε 100.000 τόνους ετησίως. Έρευνα της TNS Romania 2015 συμπέρανε ότι οι 7 στους 10 Ρουμάνους καταναλώνουν τυρί τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα. Η μέση ετήσια κατανάλωση τυριού στη Ρουμανία είναι 5 κιλά/άτομο (στα οποία συμπεριλαμβάνεται η ποσότητα τυριού που παράγεται σε φάρμες και διατίθεται προς πώληση).

Οι κατηγορίες τυριών που προτιμούν τα νοικοκυριά είναι τα λευκά τυριά (τύπου φέτα, telemea) και τα κίτρινα σκληρά τυριά (cascaval). Αυτές οι δύο κατηγορίες αποτελούν το 50% των πωλήσεων σε τυρί στα καταστήματα λιανικής πώλησης. Ακολουθούν το λιωμένο τυρί, το κρεμώδες τυρί, το φρέσκο τυρί με το μερίδιο τους να ανέρχεται στο 40% της αγοράς. Το υπόλοιπο 10% αφορά σε μπλε τυρί, τυρί με μούχλα και άλλα φυσικά τυριά.

Μία έρευνα της Mercury Research έδειξε ότι οι Ρουμάνοι προτιμούν το τυρί από γάλα αγελάδας (86%), μετά από πρόβιο γάλα (53%) και τέλος από κατσικίσιο (20%). Τα τυριά για vegan δεν προτιμώνται ιδιαίτερα (3%).

Τα τελευταία χρόνια, δίπλα σε παραδοσιακά είδη, εγχωρίως παραγόμενα, προστίθενται και τυριά από άλλες χώρες, κυρίως Ιταλία (Grana Padano, Gorgonzola, Mozzarella), Γαλλία (Roquefort, Camambert, Fromage Blanc), Γερμανία (Butterkäse, Handkäse) και Ολλανδία (Edam, Gouda). Η Ελλάδα εξάγει κατά κύριο λόγο φέτα (εξαγωγές αξίας 1,95 εκατ. ευρώ το 2018) και λιγότερο κίτρινα τυριά.

Η ετήσια κατανάλωση **γιαούρτης** φθάνει τα 7 κιλά/άτομο. Η κατανάλωση των δομείται ως εξής: 50% λευκά γιαούρτια, 28% γιαούρτια με φρούτα, 17% γιαούρτια για υγιεινό τρόπο ζωής και 5% γιαούρτια για παιδιά.⁹ Αξίζει να αναφερθεί ότι η ελληνικών συμφερόντων εταιρεία "Olympos" παράγει στο υπερσύγχρονο εργοστάσιό της στο Μπρασόβ της Ρουμανίας μεταξύ άλλων γαλακτοκομικών και γιαούρτια που καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος των αναγκών της αγοράς. Στα καταστήματα τροφίμων διατίθενται επίσης εισαγόμενα από την Ελλάδα γιαούρτια των εταιρειών «Κολλιός» και «Κρι-Κρι». Παράγονται όμως από Ρουμανικές και άλλες Ευρωπαϊκές εταιρείες και διατίθενται στην αγορά και

⁹FRD Center, 2015

γιαούρτια με ιδιαίτερη σύσταση αποκαλούμενα «ελληνικού τύπου», που δημιουργούν σύγχυση στο ρουμάνο καταναλωτή.

Ο πίνακας που ακολουθεί εμφανίζει τις ελληνικές εξαγωγές γαλακτοκομικών κατά την τελευταία τριετία. Οι γαλακτοκομικοί πολτοί με αλοιφώδη υφή να καταλαμβάνουν το 2018 την πρώτη θέση με αξία 2.314.708 ευρώ και η φέτα τη δεύτερη με 1.952.500.

ΠΙΝΑΚΑΣ XIX. Εξαγωγές γάλακτος και προϊόντων γαλακτοκομίας από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (04)	6.778.075	6.256.516	5.017.093	8,34%
'04052030'	Γαλακτοκομικοί πολτοί με αλοιφώδη υφή, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες από 60% έως 75%	2.314.708	1.708.897	665.017	35,45%
'04069032'	Φέτα	1.952.500	1.828.688	1.294.148	6,77%
'04031019'	Γιαούρτια, χωρίς αρώματα, φρούτα, ξηρούς καρπούς, κακάο ή γλυκαντικά και περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες>6%	521.292	339.379	204.400	53,60%
'04069092'	Άλλα τυριά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε νερό >62 % αλλά <=72 %	212.226	122.810	127.160	72,81%
'04012011'	Γάλα και κρέμα γάλακτος μη συμπυκνωμένα και χωρίς γλυκαντικά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες >1% αλλά <=6%, σε άμεσες συσκευασίες καθαρού περιεχομένου <=2l	163.744	148.997	209.568	9,90%
'04069099'	Τυριά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες > 40%, π.δ.κ.α.	145.635	109.456	72.145	33,05%
'04069029'	Kashkaval (εκτός από το τριμμένο ή σε σκόνη και αυτό που προορίζεται για μεταποίηση)	131.555	100.811	42.103	30,50%
'04031011'	Γιαούρτια, χωρίς αρώματα, φρούτα, ξηρούς καρπούς, κακάο ή γλυκαντικά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες<=3%	117.838	83.721	249.441	40,75%
'04012019'	Γάλα και κρέμα γάλακτος μη συμπυκνωμένα, χωρίς γλυκαντικά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες<=3%, σε άλλες συσκευασίες	101.271	126.766	259.649	-20,11%
'04069086'	Τυριά, περιεκτικότητας κατά βάρος σε λιπαρές ουσίες <= 40% και περιεκτικότητας κατά βάρος σε νερό στη μη λιπαρή ύλη >47% αλλά <=52%	100.915	96.874	60.957	4,17%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Αλιευτικά προϊόντα

Στη Ρουμανική αγορά αλιευτικών διατίθενται κατά 75% επεξεργασμένα προϊόντα από ψάρι και κατά 25% φρέσκα ψάρια, εκ των οποίων μόνο το 6,25% αφορά στα πλήρως φρέσκα ψάρια, δηλαδή αυτά τα οποία βρίσκονται εκτός νερού από 10 έως 60 ώρες. Τα τρία τελευταία έτη οι σχετικές εισαγωγές παρουσιάζουν μεγάλη άνοδο, ανερχόμενες σε 207, 8 εκατ. ευρώ το 2018 (έναντι 196 εκατ. ευρώ το 2017 και 173,8 εκατ. ευρώ το 2016)

Οι πωλήσεις της OceanFish, της μεγαλύτερης επιχείρησης στο τομέα της επεξεργασίας ψαριών στη Ρουμανία, κατανέμονται ως εξής: φρέσκα ψάρια (50%), μεταποιημένα αλιευτικά προϊόντα (25%) και κατεψυγμένα ψάρια (25%).

Η αξία των ελληνικών εξαγωγών στη Ρουμανία στον κλάδο των ψαριών και μαλακοστράκων (03) είχε ανοδική πορεία το 2018. Σημαντικότερα εξαγώγιμα αλιευτικά μας είναι οι τσιπούρες, το λαβράκι και οι πέστροφες. Τα κατεψυγμένα χταπόδια παρουσιάζουν αύξηση στην αξία τους κατά 218,1% σε σχέση με το 2017.

ΠΙΝΑΚΑΣ XX. Εξαγωγές σε ψάρια και μαλακόστρακα από την Ελλάδα στη Ρουμανία για τα έτη 2016, 2017, 2018

CN8	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	2018 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2017 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	2016 (ΑΞΙΑ ΣΕ ΕΥΡΩ)	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2018/2017
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ (03)	11.196.723	9.019.691	7.146.458	24,14%
'03028530'	Τσιπούρες (<i>Sparusaurata</i>)	3.788.709	3.230.164	2.410.912	17,3%
'03028410'	Λαβράκι (<i>Dicentrarchuslabrax</i>)	2.073.015	1.820.250	1.395.590	13,9%
03021180'	Πέστροφες, νωπές ή απλά διατηρημένες, εκτός των ειδών <i>Oncorhynchus: apache, chrysogaster</i> και <i>mykiss</i>	1.775.098	1.453.398	1.337.200	22,1%
'03075200'	Χταπόδια (<i>Octopus</i> spp.) κατεψυγμένα	442.835	139.193		218,1%
03074338'	Σουπιές και καλαμάρια κατεψυγμένα, <i>Ioligos</i> spp. εκτός των <i>Ioligo: vulgaris, realei</i> και <i>gahi</i>	350.317	84.886		312,7%
03049921'	Άλλα κατεψυγμένα ψάρια γλυκού νερού	326.894	277.449	82.956	17,8%
'03061792'	Γαρίδες του γένους <i>Penaeus</i>	264.122	297.922	4.266	-11,3%
03048990'	Φιλέτα άλλων ψαριών, κατεψυγμένα, όχι του γλυκού νερού, εκτός σκορπιών, ψαριών του γένους <i>Euthynnus</i> , σκουμπριών και βατραχόψαρων	249.721	94.486		164,3%
03019290'	Χέλια ζωντανά, με μήκος 20 cm ή περισσότερο	223.574	241.331	176.324	-7,4%
03011100'	Ψάρια για διακόσμηση, γλυκού νερού	205.158	2.441	31.859	8.304,7%
03028990'	Άλλα ψάρια νωπά ή απλά διατηρημένα, με εξαίρεση τα βρώσιμα εντόσθια ψαριών, όχι του γλυκού νερού, πλην των σκουαλιδών, σελαχιών, μπακαλιάρων της Ανταρκτικής, λαβρακίων και σπαρίδων θάλασσας	196.177	183.831	147.921	6,7%
03061799'	Άλλα κατεψυγμένα γαριδοειδή, εκτός από γαρίδες: κόκκινες, <i>Penaeus</i> , <i>Pandalidae</i> , γκριζες <i>Crangon</i>	180.719	12.424	200.430	1.354,6%
'03024200'	Γάυροι (<i>Engraulis</i> spp.)	160.440	22.668	254	607,8%
03076000'	Σαλιγκάρια, άλλα από τα θαλασσινά	89.293	50.312		77,5%
03028510'	Σπαρίδες θάλασσας των ειδών <i>Dentexdentex</i> και <i>Pagellus</i> spp.	79.988	37.686	3.591	112,2%
03028590'	Σπαρίδες θάλασσας, εκτός από τα είδη <i>Dentexdentex</i> και <i>Pagellus</i> spp. και τις τσιπούρες <i>Sparusaurata</i>	73.267	26.258	3.911	179,0%
03031490'	Πέστροφες, κατεψυγμένες, εκτός των ειδών <i>Oncorhynchus: apache, chrysogaster</i> και <i>mykiss</i>	73.036	69.541	56.057	5,0%
03061490'	Κατεψυγμένα καβούρια, εκτός κάποιων ειδών	71.700	1.988	6.939	3.506,6%
'03021900'	Σολομοειδή, νωπά ή απλά διατηρημένα (εκτός από πέστροφες, σολομούς Ειρηνικού, σολομούς Ατλαντικού)	49.548		1.209	

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Εισαγωγές-Αφίξεις, Εξαγωγές-Αποστολές κατά χώρα και οκταψήφιο επίπεδο Σ.Ο. (CN8)
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Ε. Ανταγωνισμός

Στους πίνακες που ακολουθούν αποτυπώνονται οι σημαντικότεροι εξαγωγείς (προμηθευτές) αγροτικών προϊόντων προς την αγορά της Ρουμανίας κατά το 2018 σε τρεις βασικές κατηγορίες προϊόντων «Τρόφιμα και Ζώντα Ζώα», «Ποτά και Καπνά» και «Ζωικά και Φυτικά Έλαια, Λίπη και Κεριά» (κατηγοριοποίηση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας).

Η Ελλάδα καταλαμβάνει την 9^η θέση στην κατηγορία Τρόφιμα και Ζώντα Ζώα», την 6^η στις εξαγωγές της κατηγορίας και «Ζωικά και Φυτικά Έλαια, Λίπη και Κεριά» και την 20^η σε «Ποτά και Καπνά».

ΠΙΝΑΚΑΣ XXI. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018
Τμήμα Ο - Τρόφιμα και ζώντα ζώα
(Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου-ΤΤΔΕ)

	Χώρα	2018 σε εκατ. Ευρώ	2017 σε εκατ. Ευρώ	Μεταβολή 2018/2017
1	Γερμανία	991,322	917,371	8,06%
2	Ουγγαρία	817,677	958,236	-14,67%
3	Πολωνία	736,086	672,667	9,43%
4	Ιταλία	411,305	403,710	1,88%
5	Βουλγαρία	395,495	354,276	11,63%
6	Ολλανδία	387,389	392,230	-1,23%
7	Ισπανία	300,990	256,151	17,50%
8	Τουρκία	226,944	201,094	12,85%
9	Ελλάδα	220,439	205,110	7,47%
10	Γαλλία	195,066	184,399	5,78%
11	Βέλγιο	186,320	169,513	9,91%
12	Βραζιλία	170,169	114,365	48,79%
13	Τσεχία	165,326	148,227	11,54%
14	Αυστρία	133,749	129,741	3,09%
15	Δανία	73,989	75,687	-2,24%
16	Ουκρανία	72,537	57,643	25,84%
17	Σλοβακία	63,323	67,180	-5,74%
18	Μολδαβία	58,114	64,764	-10,27%
19	Ηνωμένο Βασίλειο	48,603	51,218	-5,11%
20	Ιρλανδία	31,786	18,022	76,37%

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ XXII. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018
Τμήμα 1 - Ποτά και καπνά
 (Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου-ΤΤΔΕ)

	Χώρα	2018 σε εκατ. Ευρώ	2017 σε εκατ. Ευρώ	Μεταβολή 2018/2017
1	Γερμανία	124,109	135,294	-8,27%
2	Πολωνία	48,860	47,766	2,29%
3	Ουγγαρία	45,364	38,689	17,25%
4	Ιταλία	45,044	33,120	36,00%
5	Τουρκία	40,118	35,613	12,65%
6	Ηνωμένο Βασίλειο	37,079	30,255	22,55%
7	Ολλανδία	36,424	27,814	30,96%
8	Τσεχία	33,772	25,651	31,66%
9	Βέλγιο	33,558	37,274	-9,97%
10	Βουλγαρία	31,924	29,633	7,73%
11	Βραζιλία	31,371	32,980	-4,88%
12	ΗΠΑ	24,664	29,926	-17,58%
13	Γαλλία	24,353	21,303	14,32%
14	Κροατία	16,542	11,291	46,51%
15	Μολδαβία	15,509	12,999	19,31%
16	Αυστρία	14,485	12,850	12,72%
17	Σερβία	12,493	8,407	48,60%
18	Ισπανία	11,947	15,213	-21,47%
19	Πορτογαλλία	10,089	11,374	-11,30%
20	Ελλάδα	8,901	4,031	120,81%

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας
 Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ XXIII. Κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Ρουμανίας κατά το 2018
Τμήμα 4 - Ζωικά και φυτικά έλαια, λίπη και κεριά
 (Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου-ΤΤΔΕ)

	Χώρα	2018 σε εκατ. Ευρώ	2017 σε εκατ. Ευρώ	Μεταβολή 2018/2017
1	Ολλανδία	33,456	28,196	18,66%
2	Ουγγαρία	15,23	17,234	-11,63%
3	Βουλγαρία	14,874	19,75	-24,69%
4	Ιταλία	14,383	13,788	4,32%
5	Γερμανία	10,723	15,73	-31,83%
6	Ελλάδα	8,902	9,517	-6,46%
7	Μαλαισία	8,889	9,236	-3,76%
8	Ισπανία	7,95	7,753	2,54%
9	Γαλλία	6,511	6,583	-1,09%

10	Δανία	5,88	4,215	39,50%
11	Τσεχία	3,975	7,317	-45,67%
12	Πολωνία	3,038	2,215	37,16%
13	Μολδαβία	2,716	1,499	81,19%
14	Σουηδία	2,385	4,054	-41,17%
15	Αυστρία	2,057	2,452	-16,11%
16	Τουρκία	1,79	1,859	-3,71%
17	Βέλγιο	1,405	1,394	0,79%
18	Ουκρανία	1,378	2,428	-43,25%
19	Ηνωμένο Βασίλειο	0,943	0,403	134,00%
20	Κροατία	0,565	0,208	171,63%

Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

Δεν διατίθενται πιο αναλυτικά στοιχεία ανά κατηγορία προϊόντος. Από εμπειρικές παρατηρήσεις σημειώνουμε ότι τα κυριότερα εξαγόμενα προϊόντα της Γερμανίας στη ρουμανική αγορά είναι κρέατα, πατάτες και γαλακτοκομικά, της Ουγγαρίας δημητριακά και κρέατα, της Γαλλίας τυροκομικά και κρασιά, της Ιταλίας εσπεριδοειδή και μπανάνες, της Τουρκίας όσπρια, ξηροί καρποί, μανταρίνια, ακτινίδια, πατάτες και πορτοκάλια και της Ολλανδίας ξυλεία, κρέατα, φρούτα και ξηροί καρποί.

Οι σημαντικότερες εταιρίες εμπορίας αγροτικών προϊόντων βάσει κύκλου εργασιών το 2016 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) ήταν οι ακόλουθες:

ΠΙΝΑΚΑΣ XXIV. Κατάταξη σημαντικότερων ρουμανικών εταιριών βάσει κύκλου εργασιών το 2016

Κατάταξη βάσει κύκλου εργασιών	Όνομα εταιρίας	Κύκλος εργασιών 2016 (EUR)	Κέρδος/Απόλειες 2016 (EUR)	Αριθμός εργαζομένων 2016	WEBSITE/τηλ.
1	LUCO FRUCHT MARKETING SRL	37.692.656	2.126.567	23	+40 21 3106933, +40 21 3106935
2	G&A FRUIT BUSINESS SRL	31.366.062	114.844	7	www.bananaimporter.com
3	ALGIDA CENTER SRL	30.401.175	326.016	87	www.algida.ro
4	HORTIFRUCT SRL	25.349.344	30.111	78	www.hortifruct.ro
5	EFES EXPORT SA	24.686.633	1.403.779	121	
6	CONTEC FOODS SRL	23.271.861	2.503.270	433	www.contec.ro
7	KAREMA FRUCT SRL	21.692.798	1.301.387	29	www.karemafruct.ro/acasa
8	LUCIDIUS SRL	19.721.503	573.322	33	+40 762 008 381
9	UNIFRUTTI IMPEX SRL	19.424.044	495.697	8	0241672263
10	AGRICANTUS SRL	18.079.350	707.701	47	www.agricantus.ro

11	GOLDEN BANANA SRL	17.907.254	1.137.152	12	+40 766 275 768
12	PIEMONTANA SRL	14.866.631	496.985	31	www.piemontanalogistic.ro
13	SANO VITA SRL	13.974.204	1.705.668	189	www.sanovita.ro
14	DECO FRUCHT SRL	12.030.085	773.884	14	+40 752 101 195
15	ALL FRUITS FRESH PRODUCT SRL	11.856.119	499.471	20	+40 745 670 899
16	AVA 3 COMPANY SRL	10.858.915	169.368	47	www.ava3company.com
17	WEST FRUTA SRL	10.717.687	916.143	45	www.westfruta.ro
18	OLD STAR SRL	10.580.897	186.122	14	+40 744 238 209
19	GOLDEN FOODS SNACKS SRL	10.048.443	16.667	-	www.goldenfoods.com.ro
20	SAHPROD METEOR SRL	9.812.196	677.110	138	www.sultan.pastato mate.ro
21	SERMONA IMPEX SRL	9.030.506	37.862	21	www.sermona.ro

Πηγή: Major Companies in Romania, Ed. 2017

ΣΤ. Θεσμικό πλαίσιο

1. Νομικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του κλάδου

Σήμανση προϊόντων

Καθώς η Ρουμανία είναι από 01.01.2007 μέλος της Ε.Ε., ισχύει η κοινοτική οδηγία ως προς τη σήμανση προϊόντων. Συγκεκριμένα, στη σήμανση των προϊόντων που διατίθενται στην αγορά της Ρουμανίας θα πρέπει να αναγράφονται στη ρουμανική γλώσσα βασικές πληροφορίες για το προϊόν (σύνθεση, ποσότητα, τρόπος αποθήκευσης και συντήρησης, χρήση, θρεπτική αξία, στοιχεία παραγωγού, προέλευση, ημερομηνία λήξης κ.ά.). Η τοποθέτηση ετικετών μπορεί να γίνει από τους Έλληνες εξαγωγείς ή τους Ρουμάνους εισαγωγείς. Περισσότερες πληροφορίες είναι διαθέσιμες στην ακόλουθη ιστοσελίδα: https://ec.europa.eu/food/safety_en

Για τα προσυσκευασμένα προϊόντα ισχύει η οδηγία 80/232/ΕΚ του Συμβουλίου της 15ης Ιανουαρίου 1980 «περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των Κρατών Μελών των 27 αναφερομένων στις σειρές των ονομαστικών ποσοτήτων και ονομαστικών χωρητικότητων που είναι αποδεκτές για ορισμένα προσυσκευασμένα προϊόντα».

Τα βιολογικά προϊόντα είναι πιστοποιημένα από έναν επίσημο και αρμόδιο οργανισμό και φέρουν το ειδικό λογότυπο. Αυτό σημαίνει ότι πληρούν τις αυστηρότερες προϋποθέσεις σχετικά με τον τρόπο παραγωγής, επεξεργασίας, μεταφοράς και αποθήκευσης. Το λογότυπο μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο σε προϊόντα που περιέχουν τουλάχιστον κατά 95% βιολογικά συστατικά και συμμορφώνονται με αυστηρές προϋποθέσεις για το υπόλοιπο 5% των συστατικών στοιχείων. Το λογότυπο απεικονίζεται ως εξής:

Περισσότερα στοιχεία για τις προϋποθέσεις απόκτησης δικαιώματος χρήσης του εν λόγω σήματος σε κάποιο προϊόν ή υπηρεσία είναι διαθέσιμα στην ακόλουθη ιστοσελίδα:
https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/organics-glance/organic-logo_en

Πιστοποιήσεις

Τα προϊόντα που εισάγονται στην Ρουμανία πρέπει να συνοδεύονται από τις ανάλογες πιστοποιήσεις. Γενικά, οι κοινοτικές πιστοποιήσεις είναι αποδεκτές στην Ρουμανία. Ειδικότερα, όλα τα προϊόντα κοινοτικής προελεύσεως, όπως και τα ελληνικά, διαθέτουν την σήμανση CE, βάσει της οποίας κυκλοφορούν ελεύθερα στην ρουμανική αγορά. Η χρήση της σήμανσης CE απαιτεί την πλήρωση ειδικών προϋποθέσεων, οι οποίες συνδέονται με την ποιότητα του προϊόντος.

Υπάρχει σημαντικός αριθμός ερευνητικών ινστιτούτων και άλλων αρχών που είναι εγκεκριμένα για τη διενέργεια των ελέγχων και την παροχή πιστοποίησης. Αξιολογήσεις καταλληλότητας πραγματοποιούνται βάσει διαδικασιών που προσδιορίζονται από διεθνή συστήματα, στα οποία η Ρουμανία είναι μέλος, και αναγνωρίζονται από την ρουμανική νομοθεσία, διευκολύνοντας και επιταχύνοντας τη διαδικασία.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, την διεκπεραίωση των διαδικασιών για την έκδοση πιστοποίησης των προϊόντων αναλαμβάνει ο εισαγωγέας. Απαιτείται, λοιπόν, στενή συνεργασία μεταξύ εξαγωγέα και Ρουμάνου εισαγωγέα, ο οποίος θα πρέπει να είναι σε θέση να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες για την πιστοποίηση των εισαγόμενων προϊόντων. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα την διαδικασία της πιστοποίησης να αναλάβει εξειδικευμένη εταιρεία που παρέχει ανάλογες υπηρεσίες.

Σχετικά με την ευρωπαϊκή πιστοποίηση: <http://www.european-accreditation.org/home>
Συμβουλευτείτε, επίσης, την ιστοσελίδα: <http://ts.nist.gov/Standards/Global/mra.cfm>

Σχετικές Διμερείς Συμφωνίες

A) Συμφωνία για την αποφυγή της διπλής φορολογίας σχετικά με τους φόρους εισοδήματος και κεφαλαίου, Αθήνα 17/9/1991, (ισχύει από 7/4/1995, Νόμος 2279/1995, ΦΕΚ υπ' αριθμ. 9/26.01.1995),

B) Συμφωνία για την Προώθηση και την Αμοιβαία Προστασία των Επενδύσεων (N. 2564/1998, ΦΕΚ 4/A/13.1.1998, έναρξη ισχύος 12.6.1998)

Γ) Συμφωνία μεταξύ των κυβερνήσεων της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Ρουμανίας για την Συνεργασία και Αμοιβαία Διοικητική Συνδρομή μεταξύ των Τελωνειακών τους Διοικήσεων (ισχύει από 1.12.2000)

Δ) Ναυτιλιακή Συμφωνία (Α.Ν. 55/1967, ΦΕΚ 133/A/03.08.1967, έναρξη ισχύος 06.07.1968)

Ε) Μνημόνιο Συνεργασίας στον αγροτικό τομέα υπεγράφη από ΥΠΕΞ δύο χωρών στο πλαίσιο επισήμου επισκέψεως κ. ΠΔ στην Ρουμανία (28-29.8.2011) και έχει τεθεί σε ισχύ από τον Ιούνιο 2014. Προωθείται συνεργασία ΕΘΙΑΓΕ με ομόλογό του ρουμανικό φορέα και μεικτές επιχειρήσεις σε τομέα βιοκαλλιεργειών.

Πρωτοβουλίες ρουμανικού Υπουργείου Γεωργίας

Το ρουμανικό Υπουργείο Γεωργίας έχει αρχίσει τα τελευταία έτη να αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη βελτίωση των μεθόδων καλλιέργειας στη χώρα. Η εκπόνηση του Εθνικού Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, με 16 επιμέρους προγράμματα, είναι προς τη σωστή κατεύθυνση. Ο βαθμός απορροφητικότητας των κοινοτικών κονδυλίων για τη γεωργική παραγωγή αγγίζει το 40%, ποσοστό υψηλό συγκριτικά με το μέσο όρο στην ΕΕ (που είναι 20% για αγροτικά προγράμματα).

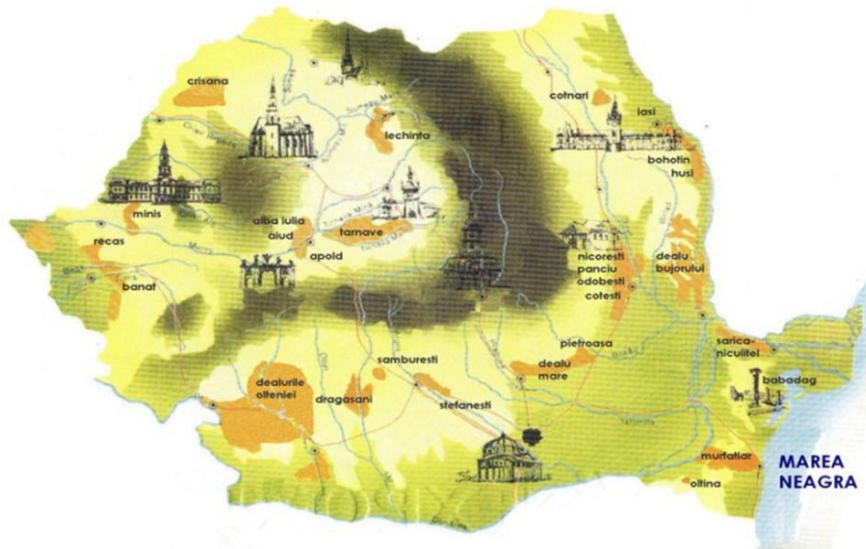
Επισημαίνουμε, τέλος και την πρόσφατη συμφωνία της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων με το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης της Ρουμανίας, σύμφωνα με την οποία η Τράπεζα θα υποστηρίξει τον εκσυγχρονισμό 3.000 αγροκτημάτων και την εφαρμογή 400 έργων, τα οποία ασχολούνται με τη μεταποίηση και την προώθηση των αγροτικών προϊόντων, καθώς και την υλοποίηση 750 σχεδίων για τη βελτίωση των περιφερειακών υπηρεσιών. Συνολικά, θα δοθούν 5,4 δισ. ευρώ από ευρωπαϊκούς φορείς στη Ρουμανία, για προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης. Συντονιστής του εγχειρήματος αυτού θα είναι το ρουμανικό Υπουργείο Γεωργίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το εν λόγω πρόγραμμα συνιστά το δεύτερο εγχείρημα χρηματοδότησης της ρουμανικής περιφερειακής ανάπτυξης από την ΕΤΕ. Το προηγούμενο υλοποιήθηκε για την περίοδο 2007-2013, ήταν αξίας 300 εκ. ευρώ και ωφέλησε περίπου 900 προγράμματα περιφερειακών υποδομών, καθώς και 4000 μικρομεσαίες επιχειρήσεις στους τομείς της γεωργίας, της αγροδιατροφής και της δασοκομίας.

Περαιτέρω, μέρος του κρατικού προϋπολογισμού την τελευταία τετραετία επενδύεται στη βελτίωση της παραγωγής και προβολής του ρουμανικού καρασιού. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφονται όλα τα μέτρα του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης που αφορούν στην ενίσχυση της οινοπαραγωγής.

2. Επίδραση θεσμικού πλαισίου στην αύξηση της παραγωγής και στον ανταγωνισμό

Η σειρά μέτρων που έχει ξεκινήσει να υιοθετεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης έχουν ξεκινήσει να αποφέρουν καρπούς. Όπως έχει ήδη επισημανθεί, τα τελευταία χρόνια η αγροτική παραγωγή της Ρουμανίας έχει αυξηθεί και βελτιωθεί, ενώ σε ορισμένα προϊόντα καταλαμβάνει υψηλές θέσεις εντός των χωρών – μελών της ΕΕ. Η απορροφητικότητα των κοινοτικών κονδυλίων είναι αρκετά υψηλή, έχοντας συνεισφέρει σημαντικά σε επίπεδο εγγειοβελτιωτικών έργων, ενώ αναμένεται να υπάρξει και περαιτέρω πρόοδος στον εν λόγω τομέα.

Τα μέτρα ενίσχυσης της οινοπαραγωγής στη Ρουμανία φαίνεται επίσης να αποδίδουν: Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Οίνου, η οινοπαραγωγή της Ρουμανίας αναμένεται να ανέλθει σε 5,2 εκατ. εκατόλιτρα, ποσότητα που ανεβάζει κατά 21% την παραγωγή σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά.

Μετά από έξι χρόνια μέτριας απόδοσης, η Ρουμανία κατατάσσεται και πάλι στις έξι μεγαλύτερες οινοπαραγωγικές χώρες της ΕΕ μετά την Ιταλία (48,5 εκατ. hl), τη Γαλλία (46,4 εκατ. hl), την Ισπανία (40,9 εκατ. hl), τη Γερμανία και την Πορτογαλία.

Σε διεθνές επίπεδο, η παραγωγή κρασιού αναμένεται να φτάσει τα 282 εκατ. εκατόλιτρα, που συνιστά ρεκόρ 18ετίας¹⁰.

Σε ό,τι αφορά στην αύξηση των επενδύσεων, παρατηρείται ότι υπάρχει ακόμα διστακτικότητα στην αγορά μεγάλων καλλιεργήσιμων εκτάσεων, λόγω της ασάφειας στο καθεστώς ιδιοκτησίας και της κακής, σε ορισμένες περιοχές, κατάστασης των υποδομών άρδευσης.

Ζ. Συμπεράσματα

1. Παρατηρήσεις

Για το 2018, οι εισαγωγές της Ρουμανίας αυξήθηκαν στις περισσότερες κατηγορίες αγροτικών προϊόντων, φθάνοντας τα 7.640,9 εκατ. ευρώ. Αύξηση παρουσίασαν, μεταξύ άλλων, τα φρούτα (με αξία 639,2 εκατ. ευρώ), τα λαχανικά (με αξία 424,4 εκατ. ευρώ), τα γαλακτοκομικά (με αξία 502,4 εκατ. ευρώ) και τα αλιευτικά (με αξία 207,8 εκατ. ευρώ).

Το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανία ανέρχεται σε 241 εκατ. ευρώ (βλ. Πίνακα ΙΧ)

Τα σημαντικότερα ελληνικά εξαγωγίμα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα στην αγορά της Ρουμανίας είναι τα ακόλουθα:

Επιτραπέζιες ελιές: Αν και παρατηρείται μία μικρή μείωση τα τρία τελευταία χρόνια, διατηρούν την πρώτη θέση στις αγροτικές εξαγωγές μας, με αξία που το 2018 ανήλθε σε 21.226.728 ευρώ.

Πορτοκάλια ναβελίνες και κλημεντίνες: Η Ελλάδα αποτελεί έναν από τους κύριους προμηθευτές πορτοκαλιών της αγοράς, με αξία εξαγωγών 2018, 19.195.113 ευρώ. Επίσης, οι κλημεντίνες σημειώνουν ανοδική τάση. Η αξία τους ανέρχεται στα 11.282.604 ευρώ.

¹⁰Organization Internationale du Vin

Ροδάκινα νωπά: Την τριετία 2016-18, η αξία των νωπών ροδάκινων παρουσιάζει μικρή μείωση. Αποτελεί, όμως, ένα σημαντικό εξαγωγίμο προϊόν του οποίου η αξία φθάνει τα 9.140.243 ευρώ για το 2018.

Ακτινίδια νωπά: Σημαντική αύξηση στην αξία τους για τα έτη 2016, 2017 και 2018 σημειώνεται στα νωπά ακτινίδια. Το 2018, η αξία τους άγγιξε τα 6.000.000 ευρώ.

Γαλακτοκομικοί πολτοί με αλοιφώδη υφή: Διαρκής αύξηση τα τελευταία 3 χρόνια καταγράφεται στους γαλακτοκομικούς πολτούς με αλοιφώδη υφή των οποίων η αξία για το 2018 ήταν 2.314.708.

Γιαούρτια: Οι εξαγωγές της Ελλάδας χαρακτηρίζονται από ανοδικούς ρυθμούς. Για το 2018, η αξία ανήλθε σε 639.000 ευρώ, σημειώνοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Τυριά: Από τυροκομικά προϊόντα, κυρίαρχη θέση καταλαμβάνουν οι εξαγωγές φέτας που το 2018 ανήλθαν σε 1,95 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας σταδιακά ανοδική τάση την τελευταία τριετία. Και τα υπόλοιπα εξαγόμενα τυριά μας, αν και σε μικρότερες ποσότητες, καταγράφουν σημαντική αύξηση τα τελευταία έτη.

Χυμοί πορτοκαλιού: Η αξία των χυμών ξεπερνά τα 3.000.000 ευρώ το 2018 και παρουσιάζει ανοδική τάση την τελευταία τριετία.

Αλιευτικά: Η προώθηση της ποιοτικής διατροφής οδηγεί στην αύξηση της αξίας των εισαγωγών αλιευτικών στη Ρουμανία. Οι ελληνικές εξαγωγές στα συγκεκριμένα είδη κατέγραψαν ετήσια αύξηση 24,14% το 2018 ανερχόμενες σε 11.196.723 ευρώ.

Νερά (μεταλλικά και αεριούχα): Τα νερά χαρακτηρίζονται από άνοδο στην αξία τους, καθώς το 2018 έφθασαν τα 1.922.074 ευρώ.

2. Προοπτικές ελληνικών επιχειρήσεων

Η Ρουμανία συνιστά μια αγορά πρόσφορη και δεκτική σε υψηλής ποιότητας και διατροφικής αξίας αγροτικά προϊόντα. Ιχθυηρά, γαλακτοκομικά, επιτραπέζιες ελιές, φρούτα (ακτινίδια, πορτοκάλια, ροδάκινα) είναι προϊόντα που έχουν σταθερά υψηλή θέση στις προτιμήσεις των Ρουμάνων καταναλωτών και κερδίζουν συνεχώς έδαφος, καθώς ολοένα και περισσότεροι Ρουμάνοι ταξιδεύουν στην Ελλάδα και γνωρίζουν την ελληνική κουζίνα.

Επιπλέον, δεδομένων των αναγκών της χώρας σε φρούτα και λαχανικά που προτιμώνται από τους καταναλωτές, αλλά λόγω κλίματος και δριμύων χειμώνων δεν παράγονται στη Ρουμανία, θεωρούμε ότι υπάρχουν περαιτέρω προοπτικές για είδη όπως λεμόνια, σταφύλια, καρπούζια, μήλα, φράουλες, ντομάτες και αγγούρια.

Σημαντικό, όπως και για τα περισσότερα εξαγόμενα προϊόντα μας, είναι να δημιουργηθεί ένα brandname που να συνοδεύει και τα προϊόντα αγροτικής παραγωγής και να εγγυάται υψηλή ποιότητα για τον καταναλωτή. Ως εκ τούτου, απαραίτητο είναι να παρέχουν τα ελληνικά προϊόντα εχέγγυα φυτοϋγειονομικών ελέγχων, βάσει κοινοτικών προδιαγραφών και να είναι συσκευασμένα (σημειώνεται ότι για πολλά χρόνια τη δεκαετία του '90 αλλά και πρόσφατα, μεγάλο πρόβλημα ήταν η διοχέτευση χύδην αγροτικών προϊόντων στη ρουμανική αγορά). Η σύνδεση των ελληνικών προϊόντων με υψηλά επίπεδα ποιότητας σε μία αγορά που αποκτά ολοένα και πιο έντονη καταναλωτική συνείδηση και άρα έχει υψηλότερες απαιτήσεις, είναι κομβικής σημασίας.

Προκειμένου να αυξηθούν οι εξαγωγές της χώρας μας, οι Έλληνες εξαγωγείς οφείλουν να προσφέρουν ανταγωνιστικά προϊόντα στην αγορά της Ρουμανίας. Είναι

γνωστό ότι τα ρουμάνικα νοικοκυριά, αν και δεν έχουν υψηλή αγοραστική δύναμη, διατίθενται να πληρώσουν υψηλότερες τιμές για ποιοτικά προϊόντα έναντι προϊόντων αμφιβόλου ποιότητας. Ειδικά για τα φρούτα και τα λαχανικά, πέρα από την καλή ποιότητα και τις ανταγωνιστικές τιμές των ελληνικών προϊόντων, πρέπει να αποφεύγεται η προσφιλής στους Ρουμάνους πρακτική της "πώλησης από το χωράφι".

Οι Έλληνες εξαγωγείς μπορούν να βελτιώσουν τις υποδομές διείσδυσης στην αγορά τροφίμων και αγροτικών προϊόντων. Επί παραδείγματι, τουρκικές εταιρείες εισαγωγής φρούτων και λαχανικών έχουν δημιουργήσει μια ιδιωτική λαχαναγορά στην περιοχή Afumati, που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το Βουκουρέστι, την επονομαζόμενη SU MARKET. Επιπλέον, οι μεγάλες εταιρείες λιανικής πώλησης προσπαθούν να προσελκύσουν τους καταναλωτές με διάθεση ποιοτικότερων προϊόντων (προϊόντα με premium ετικέτες), εκπτώτικων προσφορών και επικοινωνιακών τεχνικών.

Ορισμένες επιχειρήσεις προωθούν και πωλήσεις μέσω διαδικτύου. Η αλυσίδα λιανικής πώλησης τροφίμων Mega Image, σε συνεργασία με τον μεγαλύτερο πωλητή λιανικής μέσω διαδικτύου της χώρας (eMag), προσφέρει ηλεκτρονικά 7.500 προϊόντα σε ολόκληρη τη Ρουμανία. Η Ρουμανία, όμως, δεν φαίνεται να έχει αποδεχθεί στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις ηλεκτρονικές αγορές. Πιο συγκεκριμένα, το 2018, μόνο το 13% των πολιτών αγόρασε προϊόντα μέσω του διαδικτύου, ενώ το ποσοστό για άλλα κράτη όπως είναι η Γερμανία, η Γαλλία και η Ελλάδα είναι 68%, 55% και 30% αντιστοίχως¹¹. Η Ρουμανία κατατάσσεται στη τελευταία θέση μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά το ποσοστό των ατόμων που αγόρασαν προϊόντα ηλεκτρονικά το 2018, μαζί με τη Βουλγαρία.

Σημαντικό ρόλο για τον καταναλωτή διαδραματίζουν και οι τιμές των προϊόντων. Οι ελληνικές επιχειρήσεις που έχουν ενδιαφέρον ή ήδη εξάγουν στη ρουμανική αγορά πρέπει να μελετούν τον ανταγωνισμό και να προσαρμόζουν ανάλογα τις τιμές των προϊόντων τους, καθώς ενδέχεται να δεχθούν πιέσεις από φθηνά προϊόντα άλλων χωρών. Η τιμολόγηση θα πρέπει να λαμβάνει υπ' όψιν της το ποσοστό του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας, το κέρδος του λιανοπωλητή, το κέρδος του εισαγωγέα, όπως και άλλα έξοδα (π.χ. αποθήκευση και διαφήμιση).

Για την προώθηση των προϊόντων, η διαφήμιση μέσω της τηλεόρασης φαίνεται να είναι το αποτελεσματικότερο μέσο για την προώθηση των προϊόντων. Όπως είναι φυσικό, μεγάλη ανάπτυξη παρουσιάζουν και τα κοινωνικά δίκτυα (Facebook, Instagram, LinkedIn, Youtube). Επιπροσθέτως, η διοργάνωση εκδηλώσεων προβολής ελληνικών τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στις ρουμανικές αλυσίδες καταστημάτων συντελεί στην αύξηση του μεριδίου της αγοράς των ελληνικών προϊόντων.

Οι ενδιαφερόμενοι εξαγωγείς ελληνικών προϊόντων ενδείκνυται να συμμετάσχουν σε κλαδικές εκθέσεις όπως η IndagraFood και σε επιχειρηματικές αποστολές στη Ρουμανία, με σκοπό να βρεθούν οι κατάλληλες συνεργασίες. Ένας άλλος τρόπος για ανεύρεση συνεργασιών είναι η διοργάνωση εκδηλώσεων γευσιγνωσίας και άλλων κοινωνικών εκδηλώσεων, καθώς εκτιμώνται ιδιαίτερα στη Ρουμανία και λειτουργούν θετικά στην εικόνα της επιχείρησης.

¹¹ Eurostat

Η. Χρήσιμες Διευθύνσεις

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθενται οι σημαντικότερες κατηγορίες επιχειρήσεων και φορέων που δραστηριοποιούνται στον αγροτοπαραγωγικό τομέα στη Ρουμανία. Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται στοιχεία επικοινωνίας των σημαντικότερων Ενώσεων Παραγωγών Αγροτικών Προϊόντων:

ΠΙΝΑΚΑΣ XXV. Αναγνωρισμένες Ενώσεις Παραγωγών Αγροτικών Προϊόντων

C. I.	Name	The number and date of issue of the notice of preliminary recognition	Administrator	Contact data	Products
1.	SC Certkoop L&F SRL	No. 145/21.12.2010	TutoiNeculai	Focșani, Antrepozite Street, no. 3, Vrancea county Phone: 0237 223.586, 0237 222.387 E-mail: certimpex@gmail.com	Φρούτα και Λαχανικά
2.	SC Prodleg Farm SRL	No. 152/28.03.2011	Paislonuț	Galați, Dunărea Boulevard, no. 38 Phone: 0236 317.222; 0753.846.853 prodlegfarm@yahoo.com	Λαχανικά
3.	SC Mere Casa Panciu SRL	No. 151/25.03.2011	Guzu Daniel Nicușor	Sârbi Village, Țițești Commune, Vrancea county Phone: 0237 269.766; 0722.291.603 E-mail: manager@duraziv.ro	Φρούτα
4.	SC LesimLero SRL	No. 155/12.04.2011	RedișSimion	Arad, CzizlerAntoniou Street, no. 16 Phone: 0745.590.282 E-mail: simagron@yahoo.com	Φρούτα και Λαχανικά
5.	CooperativaAgricolăStoian Land	No. 156/20.06.2011	Florian Stoian	Constanța, Administrative Space Corp A Phone/fax: 0341 816.214 E-mail: contact@bigland.ro	Λαχανικά
6.	SC Legume Sabangia SRL	No. 157/24.06.2011	CristiaNicolae	Sabangia, no. 128A, Tulcea county Phone: 0744.336.706 E-mail: crilcom_agro@yahoo.com	Λαχανικά
7.	SC Tomate Com. SRL	No. 160/23.08.2011	BujorMircealonel	Dracea commune, Teleorman county Tel. 0744427185; bjmircea@yahoo.com	Λαχανικά
8.	SC AgriterGrup SRL	No. 163/26.08.2011	Popa Florin	Galați, Traian Street, no. 361 Phone: 0236 430.000, 0744.774.971 E-mail: florin_popa68@yahoo.com	Λαχανικά
9.	SC AsociațiaPomicolăTești SRL	No. 162/30.08.2011	Florea Lucian Mugurel	Bacău, Mihai Viteazu Street, no. 4, bl.4, sc. G, floor 1, ap. 2, Bacău county Phone: 0747.111.122, 0744.476.789 E-mail: florea.luci@gmail.com	Φρούτα
10.	SC MuncostmarGrup SRL	No. 165/16.09.2011	HâncuCostică	Tudor Vladimirescu commune, no. 779, Galați county Phone: 0730081846 E-mail: marsusanu@yahoo.com	Φρούτα και Λαχανικά
11.	SC Dinamic Leg SRL	No. 170/18.11.2011	GrigoreCostin	Galați, Nufărului Street, no. 9 Tel. 0745522864; costin.grigore@yahoo.com	Φρούτα και Λαχανικά
12.	SC Sinfrutta SRL	No. 171/22.11.2011	Moldovan Teodor	Sânnicolau Mare, Square 30 Decembrie no.9, Timiș county Phone/fax: 0256 370.033 E-mail: office@sinagro.ro	Φρούτα και Λαχανικά

13.	SC Agronatural Solutions SRL	No. 172/25.11.2011	DragoșSeușan	Bucharest, sector 1, Aron Cotruș Street, no. 69A, floor 4, ap. 12, cam.no. 2 Phone: AncaMihaescu - 0722.209.899 E-mail: anca@hectaris.ro , office@hectaris.ro	Φρούτα και Λαχανικά
14.	SC Gradina de Legume SRL	No. 174/09.12.2011	Neagu Cosmin	Bucharest, sector 3, Prevederii Street, no. 14-18/40, Office no. 3 Phone: 0740.166.616 E-mail: cosmin.neagu@colonial.ro	Φρούτα και Λαχανικά
15.	SC AxeromGrup SRL	No. 175/09.12.2011	Axentelonuț	Galați, Traian Street, no. 331, Galați county Phone: 0745.515.343 /fax 0236 334.073 E-mail: office@axerom.ro	Φρούτα και Λαχανικά
16.	SC FermaNeagu SRL	No. 183/19.03.2012	NeaguNicușorNinel	Vărăști village, Vărăști commune, Jean Loius Calderon Street, no. 20, Giurgiu county Phone: 0762.031.475 E-mail: office@fermaneagu.ro ; fermanatural@yahoo.com	Φρούτα και Λαχανικά
17.	Cooperativa Agricola Gheorghe Doja	No. 208/01.07.2013	Ion Florin	Gheorghe Doja commune, Gheorghe Doja Village, Rasaritului Street, no. 1A, Ialomița county Phone: 0764.563.074 E-mail: ion_zen@yahoo.com	Λαχανικά
18.	SC Certkoop L&F SRL	Nr.22/29.04.2016	TutoiNeculai	Focșani, str. Antrepozite nr. 3, Județul Vrancea, Tel 0237/223586, 0237/222387 e-mail – certimpex@gmail.com	Φρούτα και Λαχανικά
19.	SC LesimLero SRL	Nr.23/29.04.2016	RedișSimion	Arad, str. CziglerAntoniunr. 16 Mb.0745590282; simagron@yahoo.com	Λαχανικά
20.	SC Gradina de Legume SRL	Nr. 27/07.03.2017	Neagu Cosmin	București, sector 3, str. Prevederiinr. 14-18/40, Biroulnr. 3 Tel: 0740166616; cosmin.neagu@colonial.ro	Φρούτα και Λαχανικά
21.	SC Dinamic Leg SRL	Nr. 28/07.03.2017	GrigoreCostin	Mun. Galați, str. Nufărului nr. 9 Tel. 0745522864; costin.grigore@yahoo.com	Φρούτα και Λαχανικά
22.	SC AxeromGrup SRL	Nr. 29/20.03.2017	Axentelonuț	Galați, str. Traian, nr. 331, jud. Galați Tel: 0745515343/fax 0236334073; office@axerom.ro	Λαχανικά
23.	SC Sinfrutta SRL	Nr. 30/29.03.2017	Moise Sabin	Loc. Sânnicolau Mare, OrașSânnicolau Mare, DN 59C, Km 35+950 (dreapta), jud. Timiș, Tel: 0722239410, Tel/fax 0256370033, office@sinagro.ro	Φρούτα και Λαχανικά

24.	Cooperativa Agricola Gheorghe Doja	Nr. 31/13.04.2017	Ion Florin	Com. Gheorghe Doja, sat Gheorghe Doja, str. Rasaritului, nr. 1A, județul Ialomița, tel. 0764563074, ion_zen@yahoo.com	Λαχανικά
-----	------------------------------------	-------------------	------------	--	----------

ΠΙΝΑΚΑΣ XXVI. Σημαντικοί εισαγωγείς και διανομείς τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανική αγορά

ΟΝΟΜΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ
Interbrands Marketing & Distribution SR	Nestle, Barilla, Mars, Atifco Food, Danone, Arpis, DomeniulCoroaneiSegarcea, Mandy Foods, Riso Scotti, Scandia, Vinarte, Maxim's, DeLonghi, Comceh, 3M, Alufix, Henkel, P&G, British American Tobacco, Philip Morris	www.interbrands.ro
Aquila Part Prod Com SRL	Ferrero, Mars, Wrigley, Rauch, Unilever, Lavazza, Philips, Imperial Tobacco	www.aquila.ro
Macromex SRL	Edenia , Farm Frites, President, Philadelphia, Milram, Oldenburger, Azuris, Snickers κ.α.	www.macromex.ro
Whiteland Import Export SRL	FrieslandCampina, Meggle, Olympus, Annabella Raureni, d'Aucy, Pescado, Perutnina, Ifantis, Don Gustosso, Orkla Foods, Zaini, Kotanyi, Nestlé	www.whiteland.ro
Euro LactPrest Com SRL	La Colline, Transilvania Lactate, Tudia	www.eurolact.ro

Πηγή: FRD Center

Αξιόλογη είναι η ελληνική παρουσία στον τομέα της εισαγωγής και διανομής τροφίμων. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζονται ορισμένες από τις επιχειρήσεις που εισάγουν και διανέμουν στη ρουμανική αγορά προϊόντα της Ελλάδας. Τα σημαντικότερα ελληνικά διακινούμενα προϊόντα, βάσει του ακόλουθου πίνακα, είναι οι ελιές, το ελαιόλαδο και τα φρούτα.

ΠΙΝΑΚΑΣ XXVII: Ελληνικών συμφερόντων επιχειρήσεις εισαγωγής και διανομής τροφίμων και αγροτικών προϊόντων στη Ρουμανία

ΟΝΟΜΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
EMPORIO EGNATIA	Ελαιόλαδο, ελιές, μακεδονικές πιπεριές, κρητικά σαλιγκάρια	www.masline-uiei-masline.ro
NEA ELLADA SLR	Green Cola, Vanilla Sugar "Captains"	(+4)0763 335 000
ASPIS ROM SRL	Ελαιόλαδο, ελιές	www.aspisfood.eu
AXIVEN SRL	Νερό, αναψυκτικά	axivenpestcontrol.ro
DAMAVANDRO	Ντοματοπολτός, χυμοί, φρούτα	(+4) 0216655068
GREKA TERRA	Ελληνικά κρασιά	newgreekwine.ro
PROCER COMPANY	Ελληνικά κρασιά	www.procer.ro

YSTORE (MORE GROUP)	Ελιές, ελαιόλαδο, βιολογικά προϊόντα, χωρίς γλουτένη, ελληνικά γλυκά	more-group.eu
MELAZ TRADING COMPANY SRL	Αλάτι, τυρί (φέτα), χαλβάς, βινεγκρέτ από ξύδι βαλσάμικο	www.melaz.ro
CASA MEDITERANA IMPORT SRL	Ελαιόλαδο	(+4) 0213464557
FGL HELLAS SRL (HESPERIS GROUP)	Μπύρες	fglhellas.ro
NUTRIPROD SRL	Αλάτι	(+4) 0749 125 261
MELAZ TRADING COMPANY SRL	Ελαιόλαδο, παγωτό, αλάτι, κατεψυγμένα προϊόντα ζαχαροπλαστικής	www.melaz.ro
NATURA CRETA SRL - MAGAZINUL GREDESC	Ελληνικά προϊόντα	www.evianatural.ro
NEGROPONTE S.C. SRL	Φρούτα και λαχανικά	(+4) 0259430 790
TRIBECA DRINKS	Ελληνικά κρασιά	www.beicevrei.ro
FARMER GRUP HELLAS SRL	Ελαιόλαδο, ελιές, κομπόστες, πίκλες, αποξηραμένες ντομάτες	farmergrup.ucoz.com
MORE Bio Commerce SRL	Βιολογικά προϊόντα, χωρίς λακτόζη, χωρίς γλουτένη, vegan προϊόντα	www.facebook.com/morebiocommerce

Πηγή: Kompas
Επεξεργασία: Γραφείο ΟΕΥ

ΠΙΝΑΚΑΣ XXVIII: Σημαντικότεροι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων

C. I.	Name	The number and date of issue notice of recognition	Administrator	Contact data
1.	S.C.HortifructBucurești SRL	No. 1/12.09.2007 Fruits and vegetables No. 2/30.04.2010 Fruits and vegetables for processing	Adrian Culcescu	Bucharest, DrumulBinelui Street, no. 6, sector 4, E-mail: office@hortifruct.ro , office@leoser.ro ica@leoser.ro , ica@hortifruct.ro Phone. 0735.404.924; 0728.112.442; 0213.321 286;
2.	SC CerasusGrupCotnari SRL	No. 3/25.04.2013 Fruits/ Fruits for processing	VasileBăianu	Cotnari village, Cotnari commune, Iași county, postal code 707120 E-mail: danut.baianu@yahoo.com Phone: 0766.730.395, 0232.730 395
3.	SocietateaAgricolă a Producătorilor de mere DedradBatoș	No.4/30.04.2013 Fruits	Emil Farago	Batoș commune, Primăriei Street, no. 302, Mureș county E-mail: mircea@pomicola.ro Phone: 0744.505.551, 0265.511 462
4.	SC AgrolegGrup SRL	No. 5/02.07.2013 Vegetables	Guiță Marius	Galați, Traian street, no. 289, E-mail agroleg_grup@yahoo.com

				Phone: 0744370222, 0732731905
5.	SC BrateşlegGrup SRL	No. 6/28.04.2014 Vegetables	OresteMîndru	Galaţi, Războieni Street, no. 77, Galaţi county E-mail: orestemindru@yahoo.com Phone/fax: 0236 315 180, 0745 769 838
6.	S.C Agro Holding Annabella SRL	No. 9/10.20.2014 Vegetables/Fruits Vegetables/Fruits for processing	Bălaşa Florin	Drăgăşani, Tudor Vladimirescu Street, no. 509, Vâlcea county E-mail: marinela.vlad@fravil.ro Phone/fax:0744.600.262, 0250.746 902
7.	S.C Mărul de Sibiu SRL	No. 10/09.03.2015 Fruits	Radu Simona	Sibiu, ViileSibiului Street, no. 59, Sibiu county E-mail: horticola@atlassib.ro Phone: 0269 228 431, 0744.511.257
8.	SC KronstadtFructe SRL	No.11/18.03.2015 Vegetables/Fruits	Benea Gheorghe	Periam commune, No.866/A Timiş county E-mail: gheorghebenea@yahoo.com Phone/Fax: 0256.375 451, 0746.202.006
9.	S.C. V&F Logistic Center SRL	No.12/ 20.04.2015 Vegetables/Fruits	BreazMirela	Arad, Pictor Cornel Minişan Street, no. 1, Arad county E-mail: mirela.breaz@agrocodlea.ro Phone: 0257.216 550, 0731.037.095
10.	SC Grupul de producătoriagricoli Hortipomicola Reghin	No.13/24.04.2015 Fruits for processing	IoanOrmenişan	Reghin, CFR Street, no. 14, Mureş county E-mail: office@sucmerom.ro Phone: 0265.512 730, 0742.137.000

ΠΗΓΕΣ:

- NIS - Romania's Statistical Yearbook, 2007-2013 with nurseries
* MARD intelligence data
 - ΕΛΣΤΑΤ
 - CFR2017 Report(CaileFRomana)
 - Flanders Investment and Trade Report, 2017
 - Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής Ρουμανίας, INS
 - World Bank Doing Business Report 2017
 - MAJor Companies in Romania 2017 (έκδοσης του Invest Romania)
 - Romania Insider Newspaper
 - <http://www.cnadnr.ro/en/node/2534>
 - Organization International du Vin
 - www.romalimenta.ro
 - RusaliMirela- Adriana, 'Agrifood Manufacturing Sector in Romania, Internal Sizes and In the European Context', MPRA Paper No. 85095, Institute of Agricultural Economics, Romanian Academy, Nov.2017, posted 12 May 2018, https://mpra.ub.uni-muenchen.de/85095/1/MPRA_paper_85095.pdf
 - Grocery Retailers in Romania Report, Euromonitor, January 2016
- Food Market in Romania 2016, A FRD Center publication for the Embassy of the Kingdom of the Netherlands in Romania <https://www.dutchromaniannetwork.nl/wp-content/uploads/2017/01/Food-Report-Romania-2016.pdf>